

“TAIDE RAKASTAA ELÄMÄÄ”

Taidepiirin merkitys sosiaaliseen osallistumiseen

Toimintaterapian
koulutusohjelma,
toimintaterapeutti
Opinnäytetyö
3.11.2008

Kirsi Harju
Asta Seppänen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Toimintaterapian koulutusohjelma		Toimintaterapeutti	
Tekijä/Tekijät			
Kirsi Harju ja Asta Seppänen			
Työn nimi			
"Taide rakastaa elämää". Taidepiiriin merkitys sosiaaliseen osallistumiseen.			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Syksy 2008	48+2	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyömme käsittelee palvelutalo Satakielessä toimivaa taidepiiriä, jonka toiminta on alkanut syksyllä 2005. Taidepiirin tavoitteena on ollut mahdollistaa taiteen tekeminen palvelutalon asukkaille ja sitä kautta ohjata heitä taiteen pariin. Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimii Suomen MS-liiton palvelutalo Satakieli. Palvelutalo Satakieli tarjoaa asumispalveluja, jotka ovat tarkoitettu MS- tautia tai muuta neurologista sairautta sairastaville.</p> <p>Työmme tarkoituksena on tutkia, mikä merkitys taidepiirillä on ollut ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen. Opinnäytetyömme kautta yhteistyökumppanimme saa tietoa taidepiirin merkityksestä palvelutalon asukkaille. Opinnäytetyömme voi toimia myös innoittajana taidetoiminnan käynnistämiseen palvelutaloissa yleisesti.</p> <p>Olemme käyttäneet opinnäytetyössämme laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruu menetelmänä käytimme puolistrukturoitua haastattelua, jonka kysymykset muotoiltiin kansainvälisen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen (ICF) pohjalta. Haastattelimme viittä palvelutalo Satakielen asukasta, jotka ovat osallistuneet taidepiirin toimintaan sen perustamisesta lähtien. Analysoimme aineiston deduktiivisesti sisällönanalyysin avulla käyttäen inhimillisen toiminnan mallia ja ICF- luokitusta.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että taidepiiriin osallistumisella on ollut myönteinen vaikutus ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen. Erityisesti tämä näkyy ryhmäläisten lisääntyneenä kiinnostuksena taidetapahtumia kohtaan. Lisäksi taidepiiri on synnyttänyt ryhmäläisten välille yhteisöllisyyden tunnetta ja sosiaalinen kanssakäyminen heidän välillään on syventynyt.</p>			
Avainsanat			
sosiaalinen osallistuminen, inhimillisen toiminnan malli, ICF, taidepiiri, ryhmätoiminta			

Degree Programme in Occupational Therapy		Degree Bachelor of Occupational Therapy
Author/Authors Kirsi Harju and Asta Seppänen		
Title “Art loves life”. Meaning of the art group to the social participation.		
Type of Work Final Project	Date Autumn 2008	Pages 48+2
<p>ABSTRACT</p> <p>Our study was focused on service home Satakieli’s art group which get started on fall 2005. The goal of the art group was to facilitate art making to the customers of the service home and that way guide them to world of art. The co-operation partner of our study was the Finnish MS Society’s service home Satakieli. Service home Satakieli provides accommodation services, which are meant to the people who have MS or other neurological disease.</p> <p>The purpose of our study was to study art group’s meaning to the group members’ social participation. Our study provides to our co-operation partner information about the meaning of the art group to the service home’s customers. Our study can also inspire to start art activities in service homes generally.</p> <p>Our study was a qualitative research and the data was collected by using half-structured interviews which questions were modified to based on International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) classification. Five members of the service home, who were participating in art group’s activities from its start up, were interviewed. The collected data was analyzed by using content analysis with the Model of Human Occupation and ICF- classification.</p> <p>The results of our study showed that participation in art group had a positive impact on group member’s social participation. This shows especially in group members’ increased intrest towards art events. Also the art group has given to the group members the spirit of togetherness and the social intercouse has deepened between them.</p>		
Keywords social participation , the Model of Human Occupation, ICF, art group, group activity		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	OPINNÄYTETYÖN TARVE JA YHTEISTYÖKUMPPANI	3
2.1	MS-liitto.....	4
2.2	Palvelutalo Satakieli	4
2.3	Taidepiiri.....	5
3	TYÖN TARKOITUS	7
4	TEOREETTINEN TAUSTA.....	8
4.1	ICF-luokitus	8
4.2	Inhimillisen toiminnan malli.....	10
4.3	ICF:n ja inhimillisen toiminnan mallin yhteneväisyydet.....	10
4.4	Aiemmat tutkimukset	13
4.5	Toimintaterapia ja luovat menetelmät	15
4.6	Ryhmätoiminta	16
5	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	17
5.1	Haastattelun suunnittelu.....	17
5.2	Haastattelun toteutus	19
5.3	Aineiston ja analyysimenetelmän kuvaus.....	21
5.4	Aineiston analysointi inhimillisen toiminnan mallin mukaan	21
5.5	Aineiston analysointi ICF-luokituksen mukaan.....	23
6	TAIDEPIIRIN MERKITYS SOSIAALISEEN OSALLISTUMISEEN INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLIN MUKAISESTI TARKASTELTUNA.....	25
6.1	Toiminnallinen identiteetti.....	25
6.2	Toiminnallinen osallistuminen.....	26
6.3	Toiminnallinen pätevyys.....	27
6.4	Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot	28
7	TAIDEPIIRIN MERKITYS SOSIAALISEEN OSALLISTUMISEEN ICF- LUOKITUKSEN MUKAISESTI TARKASTELTUNA.....	29
7.1	Henkilöiden välinen perustava vuorovaikutus	30
7.2	Henkilöiden välinen monimuotoinen vuorovaikutus	31
7.3	Yhteydenpito vieraisiin henkilöihin	32
7.4	Vapamuotoiset sosiaaliset ihmissuhteet.....	33
7.5	Perhesuhteet	33
7.6	Virkistäytyminen ja vapaa-aika.....	34
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	36
9	POHDINTA.....	40
	LÄHTEET.....	46
	LIITTEET Tuloksien esiintyvyys ICF-luokitukseen sijoitettuna Haastattelukysymykset	

1 JOHDANTO

Tutkimme opinnäytetyössämme Lappeenrannassa sijaitsevan MS-liiton palvelutalo Satakien taidehankkeen osana toimivaa taidepiiriä. Tutkimuskysymyksemme on: mitä merkitystä taidepiiriin osallistumisella on ollut ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen taidepiirin ulkopuolella?

Taustateorianaan käytämme toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälistä luokitusta, joka tunnetaan lyhenteellä ICF, International Classification of Functioning, Disability and Health ja inhimillisen toiminnan mallia, the Model of Human Occupation, MOHO. Näiden mallien yhteneväisyyksiä on tutkittu viime vuosina, jotta toimintaterapeutit ja tutkijat voivat käyttää ICF-luokitusta keskustellakseen muiden ammattihenkilöiden kanssa asiakkaistaan yhteisellä kielellä. (Bowyer – Kielhofner – Kramer 2008: 520). ICF-luokituksen yhteneväisyyksiä muihinkin toimintaterapian malleihin on tutkittu. Muun muassa kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallin ja ICF-luokituksen välillä on myös tunnistettu olevan yhteneväisyyksiä. (Amoroso ym. 2007: 33–34.)

Aiempiä vuosina luovien toimintojen käyttöä toimintaterapiassa on pidetty yhtenä terveyttä edistävänä ominaisuutena. Luovien toimintojen kautta on haluttu tukea kuntoutumis- ja tervehtymisprosessia. Tällä hetkellä teoreettinen opetus on ottanut vahvasti tilaa luovien menetelmien käytön opettamiselta toimintaterapeuttien ammatillisessa koulutuksessa. Luovien toimintojen käyttö on toimintaterapian alalla viime vuosina vähentynyt ja se koetaan uhaksi ammatille. Luovat toiminnat ja luovuuden edistäminen ovat tärkeitä, koska niiden avulla toimintaterapian tulevaisuuden mahdollisuuksia ja muuntautumiskykyä parannetaan luovilla toiminnoilla ja luovuuden edistämällä. (Herra – Salminen 2005: 206–207.)

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen, koska taiteen ja kulttuurin merkitys ihmisille on kasvavissa määrin käsillä oleva asia. Luovien toimintojen osuus ihmisen terveydentilaan liittyen koskettaa ihmiskuvaa. Niillä on havaittu olevan myös käytännöllinen merkitys. Monesti ajatellaan, että luovat toiminnat ovat niin sanottua ”pehmeää lääketiedettä”. Sitä vastoin luovien toimintojen osuus terveyden säilyttämisessä ja kuntoutumisessa on vaikutuksiltaan yhtä todellista ja ”kovaa” kuin muukin lääketiede. Esteettisellä kokemuksella on havaittu olevan itsenäinen arvo ihmiselle. Parantavien prosessien aktivoitumista ruumissa voidaan edistää taiteen kautta, koska taide saa ihmisen mielen liik-

keeseen. Taide mahdollistaa ihmisen autonomisuutta ja kokemusta omasta hyvydestä. (Hyyppä, Liikanen 2005: 5–7.)

Keräämme tietoa haastattelemalla viittä palvelutalo Satakielen asukasta, jotka ovat olleet taidepiirin toiminnassa aktiivisesti mukana sen alusta asti. Heillä kaikilla on jokin neurologinen sairaus. Joillakin sairaus vaikuttaa liikuntakyvyn lisäksi kognitiivisiin toimintoihin. Haastattelua toteuttaessa meidän oli huomioitava sairauden mahdollinen vaikutus muistin heikkenemiseen ja kognitiivisten toimintojen hidastumiseen. Lisäksi haastattelun kysymykset oli muotoiltava tarpeeksi selkeästi niin, että haastateltavan oli mahdollista ymmärtää kysymykset oikein. Taidepiirin toimintaa ja sen rakennetta tutkimme haastattelemalla sen ohjaajaa, kuvataiteilija Sakari Viitaniemeä sekä havainnoimalla taidepiiriä sen yhden kokoontumiskerran ajan.

Tutkimukseen osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Haastateltavat allekirjoittavat suostumuksen tutkimustiedonkeruuseen liittyen. Se sisältää tiedot siitä, että kerättävä aineisto on salaista ja vain tutkimuksemme käyttöön tarkoitettua. Tutkimusaineisto tullaan tuhoamaan tutkimuksen päätyttyä. Haastateltavien henkilötietoja ei esiinny valmiissa opinnäytetyössä ja haastateltavien nimitiedot muutetaan tunnistamattomiksi. Olemme vaitiolovelvollisia haastattelutilanteessa esille tuleviin tutkimuskysymyksen ulkopuolisiin asioihin liittyen.

2 OPINNÄYTETYÖN TARVE JA YHTEISTYÖKUMPPANI

Työn aihe nousee yhteisestä kiinnostuksestamme taidetoimintaa kohtaan. Ryhdyimme selvittämään taustatietoa taidepiiristä ja otimme yhteyttä palvelutalon johtajaan sekä taidepiirin ohjaajaan. Palvelutalon johtaja koki, että kolme vuotta kestäneestä taidehankkeesta ja erityisesti taidepiirin toiminnasta olisi tärkeää saada tutkittua tietoa. Taidepiirin merkitystä talon asukkaista muodostuvalle harrastajaryhmälle ei ole aiemmin selvitetty. Erityisesti yhteistyötahomme on kiinnostunut taidepiirin merkityksestä asukkaille koskien sosiaalista osallistumista. Taidepiirin jatkoa ajatellen on hyvä, että sen toimintaa voidaan jollain tavalla perustella ja osoittaa sen olevan asukkaille merkityksellinen toiminnan muoto. Ajatuksena oli myös, että työmme tulosten perusteella olisi mahdollista saada valtiolta jatkoa apurahalle, joka oli jo kerran myönnetty, mutta sit-

temmin eväty. Opinnäytetyön taustalla oli siis myös taloudellinen tarve, mutta se ei ole sen päätavoite.

Palvelutalon henkilökunnalla ei ollut taidepiirin toiminnasta selvää käsitystä, joten opinnäytetyömme toivottiin avaavan tätä asiaa enemmän. Yleinen tietämys talon sisällä tapahtuvasta toiminnasta lisää avointa ilmapiiriä ja mahdollistaa mielekkäät keskustelut henkilökunnan ja taidepiiriläisten välillä.

Opinnäytetyömme voi toimia innostajana myös muissa MS-liiton palvelutaloissa tai palvelutaloissa ylipäänsä. Tulosten ja johtopäätösten pohjalta muilla palvelutaloilla on perusteita pohtia tämänlaisen toiminnan merkitystä talon asukkaille ja mahdollisesti käynnistää vastaava taidepiiri myös siellä.

2.1 MS-liitto

Suomen MS-liitto ry on valtakunnallinen kansanterveys- ja liikuntajärjestö, joka edistää multipeliskleroosin (MS-tauti) ja etenevien harvinaisten neurologisten sairauksien hoitoa ja tutkimusta. Liitto toimii sairastavien ja heidän omaistensa edunvalvojana sekä tuottaa erilaisia palveluja heidän elämänlaatuunsa kohentamiseksi. (MS-liitto 2008.)

Suomen MS-liitto toteuttaa sopeutumisvalmennusta ja kuntoutusta Maskun Neurologisessa Kuntoutuskeskuksessa, sekä hajautetusti kolmessa avokuntoutuskeskuksen toimialueilla. Hämeen, Järvi- Suomen ja Pohjoisen avokuntoutuskeskukset toteuttavat kuntoutus- ja kurssitoimintaa ryhmämuotoisesti. (MS-liitto 2008.)

Ympäri vuorokautisen avun tarpeessa oleville MS-liitolla on kolme palvelukotia, jotka toimivat Seinäjoella, Lappeenrannassa ja Helsingissä. Seinäjoella ja Lappeenrannassa sijaitsevilla palvelutaloilla järjestetään palveluasumisen lisäksi asumisvalmennusta, toimintaterapiaa sekä muita asumiseen ja kuntoutukseen liittyviä palveluja. Sairastavien ja heidän läheistensä jaksamisen tukemiseksi liitto järjestää vuosittain useita ohjattuja ja tavoitteellisia aktiivilomia ja -kursseja. (MS-liitto 2008.)

2.2 Palvelutalo Satakieli

Suomen MS-liiton palvelutalo Satakieli Lappeenrannassa tuottaa vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisia asumispalveluja, jotka ovat tarkoitettu MS-tautia tai muuta neuro-

logista sairautta sairastaville. Pitkä- ja lyhytaikaisen palveluasumisen lisäksi keskeisiä toimintamuotoja ovat toimintaterapia, asumisvalmennus, avokuntoutuksena toteutettava päiväkuntoutus ja aktivoiva päiväpaikka. Palvelutalo Satakielessä toimii myös toimintaterapeuttien ohjaamia toimintaterapiaryhmiä. Näissä ryhmissä tavoitteena on muun muassa vuorovaikutussuhteiden luominen, psyykkisten voimavarojen lisääminen ja vertais-tuen saaminen. Lisäksi saattajapalvelu on vakiinnuttanut paikkansa. Palvelutalo Satakielessä asukkaita kannustetaan omatoimisuuteen, itsenäisyyteen ja oman elämän hallintaan. Palvelutalo Satakielessä on 25 pitkäaikaisasukasta. (Palvelutalo Satakielen toimintakertomus 2007.)

Muiden ryhmien lisäksi palvelutalo Satakielessä kokoontuu kerran kahdessa viikossa käden taitojen ryhmä, jota ohjaa sosionomi. Ryhmään osallistuu sekä palvelutalon asukkaita, että muita Lappeenrannassa asuvia vammaisia henkilöitä. Käden taito ryhmässä käytetään erilaisia luovia menetelmiä ja ryhmäläiset tuottavat siellä erilaisia luovia töitä. (Seppänen 2008.)

2.3 Taidepiiri

Taidepiirin taustalla on Hyvinvointia taiteesta -hanke, jonka toteutusaika oli 1.6.2006–31.12.2006. Toukokuussa 2005 laadittiin suunnitelma, jonka mukaisesti aloitettiin vaihtuvien taidenäyttelyjen järjestäminen palvelukoti Satakielen tiloissa. Saman suunnitelman pohjalta sovittiin asukkaille suunnatun taidepiirin aloittamisesta kesällä 2005. Taidepiirin tarkoitus oli mahdollistaa taiteen tekeminen palvelutalon asukkaille ja sitä kautta ohjata heitä taiteen pariin. Taidepiirissä ei ole kyse kuvataideterapiasta, vaan vapaasta kuvailmaisusta ryhmämuodossa. Kyseessä ei myöskään ole toimintaterapiaryhmä, koska ohjaaja on ammatiltaan kuvataiteilija ja hän ohjaa ryhmää oman ammattinsa lähtökohdista. (Viitaniemi 2006.)

Kuvataideterapia on yksi psykoterapian muoto, jossa terapeutin, potilaan ja maalausprosessin tai teoksen välillä on kolmiosuhde. On myös tavallista, että kuvia tulkitaan niiden valmistuttua ja näin pyritään käsittelemään esimerkiksi alitajuisia tunteita. Taidetoiminnan tavoitteena sen sijaan on jonkin ulkoisen tuotteen valmistaminen, kun taideterapiassa merkityksellistä on yksilön sisäinen kehitys. (Liebman 2002: 6–7.) Taideterapiassa asiakkaan ja terapeutin muodostamassa kolmiosuhteessa keskeistä on tunteiden, aistimusten ja luovan toiminnan yhdistyminen. Näiden kautta mahdollistetaan menneen, tulevan ja nykyhetken tarkastelu. (Rankanen 2007: 37.)

Taidepiirin toiminta on alkanut varsinaisesti syyskuussa 2005. Taidepiirin ohjaajana toimii kuvataiteilija Sakari Viitaniemi. Hänellä on ollut merkittävä rooli koko taidehankkeen ja taidetoiminnan kehittäjänä ja ylläpitäjänä palvelutalo Satakielessä. Taidepiirin alkuvaiheessa Viitaniemi tutustutti ryhmäläisiä taiteen pariin noin puoli tuntia kestäneiden alustusten kautta, jonka jälkeen ryhmäläiset saivat aloittaa oman teoksensa työstämisen. Aiheina näillä alustuksilla olivat muun muassa taiteen eri suuntaukset eri aikakausilla, taiteen kehittyminen ja se, mitä taide on eri aikakausilla kuvannut. Alustukset olivat keskustelunomaisia luentoja, joihin ryhmäläiset osallistuivat aktiivisesti. (Viitaniemi 2008.)

Taidepiiri kokoontuu kaksi kertaa kuukaudessa perjantai-iltapäiväisin ja sen kesto on kaksi tuntia kerrallaan. Ajankohtaa on vuosien varrella pyritty muokkaamaan niin, että mahdollisimman monella taiteesta kiinnostuneella palvelutalon asukkaalla on mahdollista osallistua taidepiirin toimintaan. Esimerkiksi keskiviikkoamupäiväisin toimiesaan taidepiiri ei tavoittanut niin monia asukkaita, koska he saattoivat olla siihen aikaan aamutoimissa tai nukkumassa. Taidepiiri kokoontuu palvelutalon isossa ryhmätilassa, joka sijaitsee keskeisellä paikalla lähellä päiväsalia ja ruokailutilaa. Kesän ajaksi taidepiirin toiminta jää tauolle ja jatkuu yleensä uudelleen syyskuun aikana. (Viitaniemi 2008.)

Työskentelyvälineinä taidepiiriläiset käyttävät akryylivärejä ja maalaus pohjana lastulevyä, jonka taidepiiriläiset itse pohjustavat. Monilla taidepiiriin osallistuvalla asukkaalla yläraajojen toimintakyky on heikentynyt sairauden aiheuttamana ja osa heistä tarvitsee apua esimerkiksi maalituubien avaamiseen. Joillakin taidepiiriin osallistuvilla esiintyy yläraajoissa eriasteista vapinaa, jonka vuoksi he tarvitsevat maalaus alustaksi mahdollisimman tukevan alustan. Lastulevy on osoittautunut toimivimmaksi maalaus pohjaksi, koska se on painava ja kestää siten hyvin paikoillaan. Yksi ryhmäläisistä on suunnitellut taidepiirin ohjaajan avustuksella korusarjan. Työskentely tapahtui yhdessä niin, että taidepiirin ohjaaja piirsi ryhmäläisen ohjeiden mukaan luonnokset koruista ja niiden pohjalta Ylämaan Kulta- ja Hopeateos Oy valmisti niistä korusarjan. (Viitaniemi 2008.)

Taidepiirin käynnistymisestä asti eli syksystä 2005 alkaen sen toiminnassa on ollut mukana säännöllisimmin viisi talon asukasta, mutta osallistujien määrä ei ole täysin vakio. Taidepiiri on avoin kaikille talon asukkaille ja kynnys osallistumiseen on pidetty tietoi-

sesti matalana. Tämä mahdollistaa sen, että taidepiiriin saa tulla tutustumaan ja katselemaan ja aloittaa oman työn tekeminen niin halutessaan. (Viitaniemi 2008.)

Taidepiirin osallistujat ovat käyneet vierailulla Etelä-Karjalan taidemuseossa kesällä 2006 tutustumassa venäläistaiteilija Ilja Repinin näyttelyyn "Taidetta Pietarin venäläisestä museosta". Taidepiiriläiset ovat vierailleet myös taidekeskus Retretissä Punkaharjulla. Näistä retkistä on ammennettu kokemuksia ja keskustelunaiheita taidepiirin käyttöön. (Viitaniemi 2008.)

Taidepiiriin osallistuneiden omista teoksista koottiin taidenäyttely palvelutalon tiloihin. Näyttely oli avoin myös talon ulkopuolisille vierailijoille ja siitä tiedotettiin paikallisissa sanomalehdissä. (Palvelutalo Satakielen toimintakertomus 2007.)

3 TYÖN TARKOITUS

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää, mitä merkitystä taidepiirillä on ollut ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen taidepiirin ulkopuolella. Määrittelemme sosiaalisen osallistumisen inhimillisen toiminnan mallin ja kansainvälisen terveyden luokituksen mukaan. Inhimillisen toiminnan mallissa osallistuminen määritellään yksilön osallistumisena työhön, leikkiin tai päivittäisiin toimiin liittyen (Kielhofner 2008: 521). Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisessä luokituksessa määritellään, että osallistuminen käsittää osallisuuden elämän tilanteisiin ja kattaa kaikki elämän alueet. (ICF 2004: 123).

Osallistuminen johonkin toimintaan on yksilön terveydelle ja hyvinvoinnille keskeinen asia. Osallistuminen johtaa mielekkyyden ja pätevyyden tunteeseen ja on välttämätöntä, jotta yksilön psyykkiset ja emotionaaliset valmiudet kehittyvät. (Law 2002: 641.)

Sosiaalinen osallistuminen määritellään yksilön luonteenomaiseksi vuorovaikutukseksi muiden kanssa ja osallistumisena järjestettyyn toimintaan. (Mosey 1996: 340). Yksilön elinaikana osallistuminen erilaisiin ryhmiin, järjestöihin, kerhoihin ja yhteiskunnallisiin toimintoihin vaihtelee elämänvaiheiden mukaan. Sosiaalisen osallistumisen toiminnat ovat moniulotteisia ottaen huomioon yksilön fyysisen ympäristön ja vakiintuneet roolit

perheessä, yhteisössä ja ystävien/ikätovereiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa. (AJOT 2002: 609–639.)

Sosiaalisella osallistumisella tarkoitetaan tässä työssä sitä, millä tavoin taidepiiriin osallistuneet ryhmäläiset ovat olleet sosiaalisessa vuorovaikutuksessa keskenään sekä talon muiden asukkaitten, että talon ulkopuolisten ihmisten kanssa. Sen lisäksi sosiaalinen osallistuminen käsittää opinnäytetyössämme taidepiiriläisten osallistumisen järjestettyyn sosiaaliseen toimintaan palvelutalon ulkopuolella, esimerkiksi taidenäyttelyissä käyminen.

4 TEOREETTINEN TAUSTA

Opinnäytetyössämme taustateoriamme ovat toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus, ICF-luokitus ja inhimillisen toiminnan malli, MOHO. Tässä luvussa kuvaamme teorioita ensin molemmat erikseen ja sen jälkeen verraten niitä keskenään. Tämä luku käsittelee myös opinnäytetyömme taustalla vaikuttavat aiemmat tutkimukset.

Koska tutkimuskysymyksemme koskee nimenomaan sosiaalista osallistumista, näiden teorioiden kautta on perusteltua rakentaa tutkimustamme. Inhimillisen toiminnan malli käsittää osallistumisen työhön, leikkiin tai päivittäisiin toimiin liittyen. (Kielhofner 2008: 521). ICF määrittää osallistumisen käsittävän osallisuutta elämän tilanteisiin ja kattavan koko elämän alueet (ICF 2004: 123).

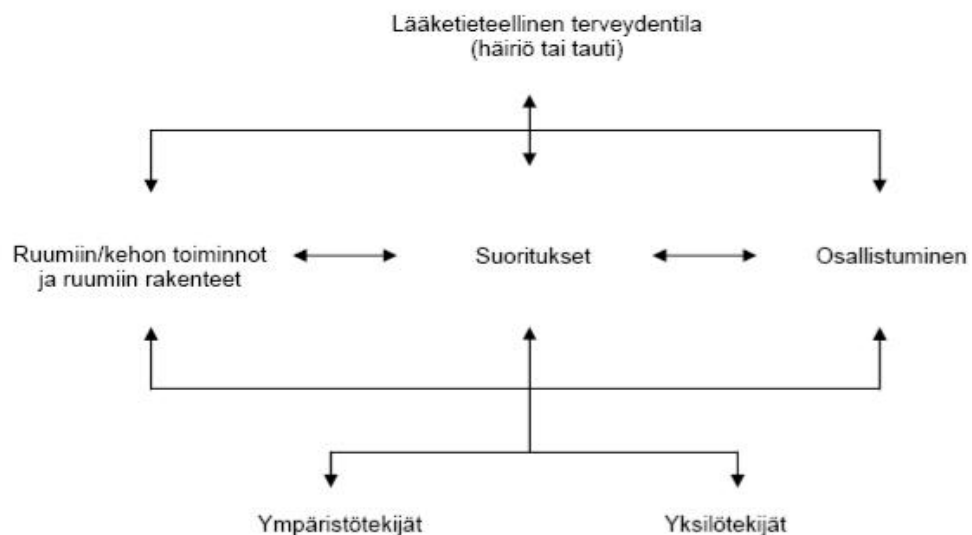
Taideharrastusten on todettu aiemmassa tutkimuksessa synnyttävän verkostoja ja yhteisöllisyyttä (Liikanen 2003:151). Näin ollen on perusteltua tutkia taidepiirin vaikutusta ICF: n pohjalta niiden pääluokkien kautta, jotka koskevat henkilöiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllistä elämää, sekä inhimillisen toiminnan mallin kautta niiltä osin, jotka yhtenevät kyseisten ICF: n pääluokkien kanssa.

4.1 ICF-luokitus

Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus tunnetaan lyhenteellä ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health).

ICF on Maailman terveysjärjestön WHO:n julkaisema. Luokitus sisältää kansainvälisesti sovitun ja yhtenäisen kielen ja viitekehyksen toiminnallisen terveydentilan ja terveyteen liittyvän toiminnallisen tilan kuvaamiseen. ICF luokittelee toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyttä koskevat aihealueet järjestelmällisesti henkilön lääketieteellisen terveydentilan yhteydessä. Toimintakyky on yläkäsite, joka sisältää kaikki ruumiin/kehon toiminnot, osallistumisen sekä suoritukset. (ICF 2004: 3.)

Kuviossa 1 on esitetty, miten yksilön toimintakyky määräytyy kontekstuaalisten tekijöiden ja yksilön lääketieteellisen terveydentilan vuorovaikutuksen tuloksena. Kontekstuaaliset tekijät sisältävät ympäristö- ja yksilötekijät. Vuorovaikutus elementtien välillä on dynaaminen ja kaksisuuntainen, eikä se aina ole ennustettavissa olevaa. (ICF 2004: 18–19.)

KUVIO1. ICF-luokituksen osa-alueiden vuorovaikutussuhteet (ICF 2004: 18–19.)

ICF-luokituksen osat suoritukset ja osallistuminen ovat opinnäytetyömme tutkimuskysymyksen kannalta merkittävimmät. Näiden osa-alueiden alla ovat pääluokat 7 ja 9. Pääluokka 7 sisältää henkilöiden väliseen vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin kuuluvia kuvauskohteita ja pääluokka 9 sisältää yhteisölliseen, sosiaaliseen ja kansalaiselämään kuuluvia kuvauskohteita.

Olemme kuvanneet pääluokkiin kuuluvat kuvauskohteet tarkemmin tuloksia esittelevässä osuudessa. Pääluokkiin sijoittuvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet olemme avanneet liitteessä 1 taulukon muodossa. Taulukoissa yksityiskohtaisten kuvauskohteiden

den edellä olevaan sarakkeeseen olemme merkinneet rastin, jos aineistostamme on analyysivaiheessa noussut asioita, jotka kuuluvat yksityiskohtaiseen kuvauskohteeseen.

4.2 Inhimillisen toiminnan malli

Käytämme opinnäytetyössämme ICF-luokituksen lisäksi inhimillisen toiminnan mallia. ICF-luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin yhteneväisyydet esittelemme taulukossa 1. Mielestämme on perusteltua tukeutua työssämme toimintaterapian teorian lisäksi kansainväliseen luokitukseen, koska näin pystymme johtamaan aineistostamme mahdollisimman kattavia tuloksia.

Inhimillisen toiminnan malli on laajasti käytetty toimintaterapiamalli ja se tunnetaan maailmanlaajuisesti toimintaterapeuttien keskuudessa. Inhimillisen toiminnan mallin avulla selitetään yksilön motivoitumista toimintaan ja sitä, kuinka motivoitumista mallinnetaan. Lisäksi inhimillisen toiminnan mallissa tarkastellaan ympäristön vaikutusta näihin kaikkiin tekijöihin. Tässä mallissa henkilö nähdään kokonaisuutena, joka muodostuu kolmesta osa-alueesta: tahdosta, tottumuksesta ja suorituskyvystä. Nämä edellä mainitut osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa. (Kielhofner 2002: 13–14.)

4.3 ICF:n ja inhimillisen toiminnan mallin yhteneväisyydet

ICF-luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin yhteneväisyyksiä on ryhdytty tutkimaan, jotta toimintaterapeutit ja tutkijat voivat käyttää ICF-luokitusta keskustellakseen muiden ammattihenkilöiden kanssa asiakkaistaan yhteisellä kielellä. Näille toimintaterapeuteille voi olla olennaista ymmärtää paremmin, miten inhimillisen toiminnan mallin käsitteet ovat yhteydessä ICF-luokituksen kanssa. (Bowyer – Kielhofner – Kramer 2008: 520.)

ICF-luokituksen käyttöä toimintaterapian arviointimenetelmien rinnalla on perusteltu toimintakyvyn arvioinnin lisäarvon saamisella ja pyrkimyksellä arvioinnin kokonaisvaltaistamiseen. Inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvien arviointi-instrumenttien soveltuvuutta ICF-luokituksen kuvauskohteisiin on tutkittu. Tutkimuksen tuloksena todetaan, että inhimillisen toiminnan malliin pohjautuvista arviointi-instrumenteista AMPS (The Assessment of Motor and Process Skills) havainnointiarviointimenetelmä soveltuu parhaiten käytettäväksi ICF-luokituksen kanssa. (Harra ym. 2006: 554–561.)

Inhimillisen toiminnan mallin ja ICF-luokituksen välillä on joitakin keskinäisiä yhteneväisyyksiä. Molemmissa malleissa osallistumisen ja toiminnan keskeisyys, sekä terveydentilan muutoksen vaikutus henkilön osallistumiseen on tunnistettu. Sekä ICF:ssä, että inhimillisen toiminnan mallissa on havaittu yksilöllisten erityispiirteiden ja ympäristön vaikuttavan ratkaisevasti osallistumiseen ja toimintaan. Lisäksi ne vaikuttavat toisiinsa dynaamisesti ja ennakoimattomalla tavalla. Näissä malleissa selitetään laajasti henkilön osallistumisen näkökohtia päivittäisessä elämässä. (Bowyer – Kielhofner – Kramer 2008: 520.)

Yhteneväisyyksistään huolimatta ICF-luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin välillä on eroavaisuuksia, johtuen niiden erilaisista taustateorioista. Inhimillisen toiminnan malli on erityisesti toimintaterapian väline, kun taas ICF-luokitus on monitieteellinen väline. Inhimillisen toiminnan malli pyrkii selittämään ja kuvaamaan kuinka toiminnallista mukautumista esiintyy, kun taas ICF-luokitus on luokitusjärjestelmä, joka kuvaa terveyttä ja sen vaikutusta yksilön osallistumiseen. (Bowyer – Kielhofner – Kramer 2008: 521.)

Inhimillisen toiminnan mallin ja ICF-luokituksen väliset yhteneväisyydet opinnäytetyöllemme soveltuvien osien on esitelty taulukossa 1. ICF-luokituksen pääluokka 7: henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet vastaa inhimillisen toiminnan mallissa kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja ja toiminnallista identiteettiä. Pääluokka 9: yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä vastaa inhimillisen toiminnan mallissa toiminnallista pätevyyttä, toiminnallista osallistumista ja toiminnallista identiteettiä. (Taulukko 1)

ICF	INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLI
Pääluokka 7. Henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet	Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot Toiminnallinen identiteetti
Pääluokka 9. Yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä	Toiminnallinen pätevyys Toiminnallinen osallistuminen Toiminnallinen identiteetti

TAULUKKO1. ICF – luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin yhteneväisyydet. Muokattu (Bowyer – Kielhofner – Kramer 2008: 519–525).

Esittelemme seuraavissa kappaleissa taulukossa 1 esitetyt inhimillisen toiminnan mallin käsitteet. Näitä ovat toiminnallinen identiteetti, toiminnallinen osallistuminen, toiminnallinen pätevyys ja kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot.

Toiminnallinen identiteetti on määritelty yksilön ymmärrykseksi siitä, kuka hän on ja miksi haluaisi tulla. Tämä ymmärrys pohjautuu yksilön toiminnallisen osallistumisen historiaan. Toiminnalliseen identiteettiin sisältyy yksilön näkemys kyvyistään ja oman toimintansa vaikuttavuudesta. Se käsittää tiedon niistä asioista, mitä yksilö pitää kiinnostavina ja tyydyttävinä tehdä. Toiminnallisen identiteetin kautta muodostuvat yksilön kokemat välttämättömät ja tärkeäksi kokemat asiat. Tieto siitä, kuka yksilö on ihmissuhteiden ja roolien määrittämänä ja tunne tutuista elämän rutiineista kuuluvat toiminnalliseen identiteettiin. Yksilön havainnot ympäristöstä ja siitä, mitä se yksilöltä odottaa ja toisaalta tukee, on osa toiminnallista identiteettiä. Toiminnallinen identiteetti ei ole samanlainen kautta yksilön elämänkaaren, vaan se koostuu vähitellen. (Kielhofner 2008: 106–107.)

Toiminnallinen osallistuminen määritellään sitoutumisena työhön, leikkiin tai päivittäisen elämän toimintoihin, jotka ovat osa yksilön sosiokulttuurista kontekstia ja jotka ovat haluttuja tai tarpeellisia yksilön hyvinvoinnille. Sitoutuminen sisältää suorituksen lisäksi myös subjektiivisen kokemuksen. Toiminnallinen osallistuminen on sekä henkilökohtaista, että kontekstuaalista. Yksilön motiivit, roolit, tavat, kyvyt ja rajoitteet vaikuttavat siihen, miten yksilö sitoutuu toimintaan osallistumiseen. (Kielhofner 2008: 101–102.)

Toiminnallinen pätevyys vahvistuu toiminnallisen osallistumisen kautta ja se vaikuttaa toiminnalliseen identiteettiin. Toiminnallinen pätevyys käsittää yksilön odotuksia ja toiveita rooleista, arvoista ja toiminnan suorituksesta. Yksilön toiminnallinen pätevyys ylläpitää rutiinia, joka mahdollistaa velvollisuuksien suorittamisen. Toiminnallinen pätevyys mahdollistaa osallistumisen toimintoihin, joissa on osallisena tunne kyvyistä, kontrollista ja tyytyväisyydestä. (Kielhofner 2008: 107.)

Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot on määritelty muodostuviksi ympäristötekijöiden ja yksilön luontaisten piirteiden kautta. Niihin kuuluu yksilön arvot, tavat ja suorituksen kapasiteetti. Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot tarkoittavat yksilön tarpei-

den ja aikomusten ilmaisua ja yhteensovittamista sosiaalisessa kanssakäymisessä. Fyysinen kontakti, eleet, puhuminen, kontaktin ottaminen ja yhteistyö muiden kanssa sekä itsensä esille tuominen ovat kommunikointi- ja vuorovaikutustaitojen osa-alueita. (Kielhofner 2008: 103–104.)

4.4 Aiemmat tutkimukset

Taiteen merkitystä ihmisen toimintakykyyn ja hyvinvointiin on tutkittu laajasti. Hannakaisa Liikanen on tehnyt aiheesta vuonna 2003 väitöskirjan: *Taide kohtaa elämän. Arts in Hospital – hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisten hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa*. Arts in Hospital- hanke sai alkunsa vuonna 1990 YK:n ja Unescon kulttuurikehityksen vuosikymmenen aloitteena. Hanke levisi yhteensä 18 jäsenmaahan. Arts in Hospital- hankkeen päätavoitteena oli kulttuuritoiminnan ja taiteen tuominen osaksi sellaisten ihmisten elämään jotka tilapäisesti tai pitkiäkin aikoja olivat sairaaloissa tai muissa hoitolaitoksissa. (Tautz 1998:7). Lisäksi hankkeen tavoitteena oli lisätä hoitolaitosten viihtyisyyttä taiteen avulla sekä yhdistää taide ja kulttuuritoiminta osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon hoitotyötä, työmenetelmiä ja kuntoutusta (Liikanen 2003: 10).

Yksi Liikasen tutkimuksen tavoitteista oli selvittää, miten Arts in Hospital hankkeelle asetetut tavoitteet toteutuvat Mikkelissä neljässä eri hoitoyksikössä. Tutkittavat yksiköt olivat kehitysvammaisten palvelukoti, vanhainkoti, terveyskeskuksen sairaala ja psykiatrisen sairaalan kotiuttamisvalmennusyksikkö. (Liikanen 2003: 33–34.)

Liikanen nimeää tutkimuksessaan taide- ja kulttuuritoiminnalle neljä ihmisen hyvinvointiin vaikuttavaa elementtiä. Ensiksikin taide antaa elämyksiä ja merkityksellisiä taidenautintoja. Tällöin on kyse esimerkiksi taidenäyttelyiden ja taidemuseoiden tarjonasta nauttimisesta. Toiseksi taiteella ja kulttuuritoiminnalla on yhteys paremmaksi koettuun terveyteen ja yleensä hyvän elämän kokemuksiin. Taide- ja kulttuuriharrastukset sekä kokemukset lisäävät siis yleensä ihmisen hyvinvointia ja voisi sanoa jopa onnellisuutta. Kolmanneksi taideharrastukset synnyttävät usein yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka auttavat ihmisiä hallitsemaan elämäänsä paremmin ja tuntemaan elämänsä mielekkäämmäksi. Neljänneksi taide lisää viihtyvyyttä ja kauneutta elin- ja työympäristöissä. (Liikanen 2003:151.)

Kulttuuri- ja taideharrastukset voidaan lukea kuuluvaksi väestön peruskulttuuriin ja niillä on keskeinen osa yhteisen identiteetin muodostamisessa. Yhteisen identiteetin kautta kehittyy yhteishenkeä, joka synnyttää terveyttä ja sosiaalista pääomaa. (Hyypä – Liikanen 2005: 36.) Dewey ja Shusterman (1934/1980, 2004) ovat kuvanneet taiteen kokemisen tapahtumaksi, jossa yksittäiset ihmiset ovat vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Taide on kaksisuuntaista kommunikaatiota ja ihmisten keskinäistä yhteydenpitoa, joka voidaan kokea elämyksenä. Kulttuuri- ja taide-elämys luo myönteisiä hyvänolon tunteita ja elämyksiä. (Hyypän ja Liikasen 2005: 36 mukaan.)

Ruotsalainen tutkija Boinkum Penson Konlaan Umeån yliopistolta on yhdessä kollegoidensa kanssa tutkinut ruotsalaisten kulttuurin kulutusta ja tämän vaikutusta koettuun terveydentilaan ja elinikään. Hänen sosiaalilääketieteen alaan kuuluvassa väitöskirjassa on saatu tuloksia siitä, että kulttuurin harrastamisella on yhteyksiä parempaan selviytymiseen ja terveyteen. (Konlaan 2001: 60.) Kaksi vuosikymmentä kestäneeseen tutkimukseen osallistui satunnaisotannan periaatteella valittuja ihmisiä yli 12000. Heistä 6301 oli miehiä ja 6374 naisia, jotka olivat iältään 16 – 74 vuotiaita. Aineisto kerättiin vuosina 1982–1983 haastattelemalla informantteja. Heiltä kerättiin tietoa siitä, miten he osallistuvat kulttuuritoimintoihin. Lisäksi selvitettiin muun muassa tutkittavien elintapoja ja sosiaalisia suhteita. (Konlaan 2001: 48.)

Tutkimuksen tuloksena todetaan, että kulttuuria harrastamattomalla ihmisellä on 57 % suurempi riski kuolla ennenaikaisesti verrattuna kulttuuria aktiivisesti kuluttaviin ihmisiin. Tutkimuksen tuloksissa muiden tekijöiden, kuten elintapojen, pitkäaikaissairauksien ja sosiaalisen verkoston vaikutus vakioitiin. (Konlaan 2001: 48.)

Päijät-Hämeessä on vuonna 2002 alkanut Ikihyvä- seurantatutkimus jossa kuvataan ikääntymistä kymmenen vuoden aikana kolmessa ikäryhmässä. Tutkimukseen on valittu tietty otos ihmisiä, jotka ovat syntyneet vuosikymmenien 1930-1950 aikana. Tämä seurantatutkimus mahdollistaa sosiaalisen ja kulttuurisen osallistumisen sekä koetun terveyden välisen yhteyden tarkastelun. Siinä saadut tulokset tukevat aikaisempia tutkimuksia erilaisen sosiaalisen osallistumisen tärkeydestä terveydentilalle. Tuloksista ilmenee, että aktiivisesti osallistuvat kokevat terveytensä paremmaksi kuin passiivisemmat. (Nummela 2006: 16–17.)

Kuvataideryhmiä on tutkittu sosiaalisen vahvistamisen välineenä. Tutkimus tehtiin varhaisnuorten parissa nuorisotalolla ohjattujen kuvataideryhmän kautta. (Jurvanen

2006:1–2.) Tutkimuksen tuloksena on todettu, että ryhmissä tapahtuva toiminta lisää ryhmään osallistuneiden sosiaalisia taitoja. Ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden kuvailmaisuun ilman suorituspainetta, kannustaa ryhmäläisiä kokeilemaan omia rajojaan. Lisäksi tutkimuksen perusteella on todettu, että taideryhmät ehkäisevät syrjäytymistä. (Jurvanen 2006: 33–36.)

Toimintaterapiaryhmän merkitystä mielenterveyskuntoutujien parissa on tutkittu viime vuosina. Mielenterveyskuntoutujien pienasunnossa toteutuneen kehittämissuunnitelman tarkoituksena oli kehittää ja kokeilla pienasuntoon soveltuvaa toimintaterapeuttista ryhmätoimintaa. Tavoitteena oli asukkaiden sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen. Lisäksi tavoitteena oli mahdollistaa ryhmäläisten tutustuminen toisiinsa toiminnan kautta. (Hämäläinen, Rissanen 2002: 1–2). Tutkimuksen tuloksina todetaan, että ryhmäprosessin aikana ryhmään osallistuneiden vuorovaikutuksen määrä ja laatu lisääntyivät nimenomaan ryhmätilanteessa ja he tutustuivat toisiinsa paremmin. Ryhmäkerroilla käytettäviä menetelmiä olivat muun muassa savi-työt ja luontoretki. (Hämäläinen, Rissanen 2002: 33–39.)

4.5 Toimintaterapia ja luovat menetelmät

Yhdysvaltalainen lääkäri William Rush Dunton oli yksi toimintaterapiayhdistyksen perustajajäsenistä 1921. Hän oli toiminut psykiatristen potilaiden parissa ja halusi kehittää potilaiden hoitoa aktiivisempaan suuntaan passiivisesta sairaalahoidosta. Duntonin aloitteesta hänen työpaikallaan, suuressa psykiatrisessa sairaalassa potilaille alettiin tarjota mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin. Näitä toimintoja olivat esimerkiksi kankaan kutominen, korien punominen ja metalli- ja nahkastyöt. Duntonin mielestä muitakin toimintoja tuli tarjota potilaille. Pelit, musiikki ja lukeminen olivat toimintoja, jotka Duntonin mukaan edesauttoivat potilaan toipumista. (Joutsivuo, Timo 2005: 27–33.)

Yksi toimintaterapian keskeisistä lähtökohdista on myönteisten kokemusten aikaansaamat onnistumisen tunteen vaikutus kuntoutukseen ja omatoimiseen selviytymiseen. Ajatuksena on, että ihminen oppii parhaiten sen, minkä on itse tehnyt. Toimintaterapiassa käytetään mielekkäitä toimintoja, joiden tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaalle onnistumisen kokemuksia. (Arola 1996.)

Pierce (2003: 58–59.) on sanonut, että henkilöllä on sisäsyntyinen tarve olla tuottava. Henkilön mahdollisuus olla tuottava on välttämätöntä ja se määrittää yksilön kokemuksen itsestään toimijana. Ihmiset kokevat suurta tyydytystä asettaessaan itselleen tavoitteita ja etenkin ne saavuttaessaan. Palkallisesta työstä ja puhtaasti mielihyvää tuottavasta työstä saatu mielihyvän tunne ovat erilaisia. Esimerkiksi palkkatyö, kotityöt, opiskelu, vapaaehtoistyö ja erilaiset luovat toiminnat ovat tuottavuuden kokemisen keinoja. Tunne siitä, että voi olla ylpeä ja kokea tyytyväisyyttä oman luovuuden kautta syntyneestä tuotoksesta, josta ei makseta konkreettista rahallista korvausta, saa henkilön toimimaan. Esimerkkejä tällaisista toiminnoista voivat olla esimerkiksi hiekkalinnan rakentaminen, kirjan kirjoittaminen ja kudonta.

4.6 Ryhmätoiminta

Ryhmän toimintaa voidaan tarkastella ryhmäilmiön kautta, joka koostuu kolmesta eri tekijästä ja niiden välisistä riippuvuussuhteista. Osallistujien yksilöllinen toiminta, ympäristövaikutukset ja ryhmädynamiikka muodostavat ryhmäilmiön. Ryhmä voi toimia yksilölle peilinä, johon hänen on mahdollista heijastaa itseään ja toimintatapojaan. Ryhmätilanne tarjoaa yksilölle jatkuvasti muuttuvan ja runsaan virikeympäristön ja odottaa osallistujalta jatkuvaa sopeutumista uuteen ja valintojen tekemistä. Ryhmätilanne, josta jäsen saa kokemuksen osallisuudesta, vahvistaa hänen minuuttaan. Yksilön kehityksen kannalta tärkeää on johonkin liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen. Ryhmän toimintaan osallistuessa ihminen joutuu suhteuttamaan itseään jatkuvasti ympäristöönsä. Tämä kasvattaa hänen ymmärrystään itsestään ja ympäröivästä maailmasta sekä näiden välisestä suhteesta. (Eskola, Jauhainen 1994: 13–19.)

Ryhmän ohjaajan merkitys on suuri. Ohjaajan on osattava suunnitella käytettävä toiminta ja hallita se. Ohjaajan tehtävänä on turvallisen ja luottamuksellisen ryhmän muodostaminen sekä tarvittaessa poistaa ryhmäläisten työskentelyn esteitä, esimerkiksi riittämättömyyden tai taitamattomuuden tunnetta. (Holvikivi 1995: 50.)

5 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Aloitimme opinnäytetyön ideoimisen lokakuussa 2007. Keskustelimme palvelutalon johtajan kanssa ja tiedustelimme hänen kiinnostustaan aiheitamme kohtaan. Otimme tämän jälkeen yhteyttä taidepiirin ohjaajaan ja sovimme hänen kanssaan työn toteuttamisesta. Marraskuusta alkaen ryhdyimme perehtymään aihetta koskeviin aiempiin tutkimuksiin, joita löytyi runsaasti. Etsimme lisäksi työllemme soveltuvia taustateorioita ja päädyimme inhimillisen toiminnan mallin ja ICF-luokituksen osallistumista käsitteleviin osa-alueisiin.

Tammikuussa 2008 esittelimme ideavaiheessa olevan työmme koululla seminaaritalaisuudessa. Saimme seminaarissa vinkkejä aiheen rajaamiseen ja toimintaterapeuttisen näkökulman vahvistamiseen. Helmikuun 15. päivä laadimme yhteistyösopimuksen Suomen MS-liiton palvelutalo Satakielen sen hetkisen johtajan sijaisen, Titta Hakkaraisen kanssa. Lisäksi toteutimme taidepiirin ohjaajan haastattelun. Helmikuun lopulla havainnoimme taidepiirin yhden kokoontumiskerran ja saimme näin käsityksen taidepiirin toiminnasta. Maaliskuussa esittelimme työmme suunnitelmaseminaarissa koululla.

Toteutusvaiheemme alkoi huhtikuussa tutkimushaastattelun suunnittelemisella. Kun olimme muodostaneet haastattelukysymykset valmiiksi, testasimme haastattelukysymyksemme kahdella ulkopuolisella henkilöllä. Haastattelut toteutettiin toukokuun aikana. Toukokuusta elokuuhun litteroimme haastatteluista saamamme aineiston. Litteroidun aineiston analysoimme elo-lokakuussa 2008. Kirjasimme analyysin tulokset työhömme ja arvioimme kriittisesti tähänastista opinnäytetyöprosessiamme. Työmme julkaistaan koulullamme marraskuussa ja joulun 4. päivä palvelutalo Satakielessä.

5.1 Haastattelun suunnittelu

Olimme valinneet tutkimusmenetelmäksemme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Se sopii menetelmäksi hyvin silloin, kun tutkitaan tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteita ja kun tutkimuksen kohteena on luonnollinen tilanne, jota ei voida järjestää kokeeksi tai jossa läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä ei voida kontrolloida. Laadullinen tutkimus sopii menetelmäksi silloin, kun halutaan saada tietoa määrättyjen tapauksien välisistä syy-seuraussuhteista, joita ei voida kokeellisesti mitata. (Metsämuuronen 2006: 87–89.) Taidepiirin vaikutusta ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen ei olisi kokeellisesti mahdollista tutkia, koska

kyseessä on ryhmäläisten omat kokemukset. Laadullisen tutkimuksen erityispiirre on tutkittavan kohdejoukon valitseminen tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004: 155). Valitsimme opinnäytetyöhömmä haastateltavat asukkaat sen mukaan, ketkä ovat olleet taidepiirin toiminnassa mukana sen alusta lähtien, jotta heillä on siitä mahdollisimman kattava kokemus.

Kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä ovat haastattelu ja havainnointi. Havainnointi tutkimusmenetelmänä on toimiva silloin, kun selvitetään ihmisen toimintaa ja halutaan saada tietoa tietystä kulttuurista. (Vilka 2007: 38.) Opinnäytetyössämme kyseessä on taidepiirin toiminta ja kulttuurina taidepiirissä vallitsevat käytänteet ja sen ilmapiiri. Havainnoimme taidepiirin toimintaa sen yhden kokoontumiskerran ajan. Näin pystyimme muodostamaan itsellemme käsityksen taidepiirin toiminnasta.

Haastattelu on käyttökelpoinen menetelmä silloin, kun halutaan tutkia tunnepitoisia ja kokemuksellisia asioita ja halutaan kuvaavia esimerkkejä. Jollei tutkittavaa aihetta varten ole olemassa objektiivisia testejä, haastattelun avulla saadaan haluttu tieto selvitettyä. (Metsämuuronen 2006: 111–118.) Lisäksi haastattelun kautta on mahdollista tehdä tarkentavia kysymyksiä ja syventää vastauksia. Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on joustava, koska haastattelutilanteessa aineiston keruuta voidaan säädellä tilanteeseen sopivalla tavalla. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2004: 194.)

Haastattelimme viittä taidepiirin jäsentä, jotka ovat olleet mukana sen alusta asti. Haastattelumenetelmänä käytimme puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Tässä haastattelumenetelmässä kysymykset ovat kaikille samat ja niiden esittämisjärjestys ja muoto on ennalta määriteltä. Vastausvaihtoehtoja ei ole valmiiksi muotoiltu, vaan haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. (Eskola–Suoranta 2001: 86.)

Päädyimme keräämään aineiston yksilöhaastattelujen avulla, koska ryhmähaastattelussa jokaisen yksilön omat kokemukset eivät välttämättä nousisi selkeästi esille. Yksilöhaastattelu soveltuu henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimiseen kun taas yhteisön käsitysten tutkimiseen ryhmähaastattelu soveltuu paremmin (Vilka 2005: 101).

Muodostimme haastattelukysymykset toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen luokituksen, ICF:n pohjalta. Olimme valinneet ICF-luokituksesta kaksi työllemme tarkoituksenmukaisinta pääluokkaa tarkasteltaviksi. Olemme kiinnostuneita selvittämään, mikä merkitys taidepiiriin osallistumisella on ollut ryhmäläisten sosiaali-

seen osallistumiseen, johon kuuluu käsitys henkilöiden välisestä vuorovaikutuksesta ja yhteisöllisestä elämästä. Siksi katsomme, että juuri ICF-luokituksen pääluokat 7 ja 9 ovat työllemme sopivimmat.

Ensimmäinen valitsemamme pääluokka on numero 7: henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet. Tässä luokassa käsitellään henkilöiden välisiä, sosiaaliseen tilanteeseen ja asiayhteyteen sopivia vuorovaikutussuhteita ja toimia ja tehtäviä, joita ne edellyttävät. Tarkastelun alla ovat vieraiden henkilöiden, ystävien, sukulaisten, perheenjäsenten ja parisuhteessa olevien henkilöiden väliset vuorovaikutussuhteet. (ICF Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus 2004: 157.)

Toinen valitsemamme pääluokkamme on numero 9: yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä. Tässä luokassa käsitellään tehtäviä ja toimia, joita järjestettyyn sosiaaliseen toimintaan osallistumiseen perheen ulkopuolella, lähiyhteisöissä, sosiaalisessa elämässä ja kansalaistoiminnassa tarvitaan. (ICF Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus 2004: 166). Haastattelukysymykset ovat työmme liiteosiossa. (LIITE 2).

Haastatteluista saamamme aineiston analysoimme inhimillisen toiminnan mallin pohjalta niiltä osin, mitkä vastaavat valitsemiamme ICF-luokituksen pääluokkia. Taidepiirin rakenteen ja toiminnan selvitämme haastatteleamalla taidepiirin ohjaajaa Sakari Viitaniemeä. Lisäksi havainnoimme taidepiirin yhden kokoontumiskerran. Näin pääsemme itse sisälle taidepiirin toimintaan ja saamme lähteitä kontekstin kuvaamiselle.

5.2 Haastattelun toteutus

Aineiston keruun toteutimme niin, että toinen meistä haastatteli kaikki viisi taidepiiriin osallistunutta haastateltavaa ja toinen litteroi haastattelut kesän aikana. Emme kokeneet työnjaon olleen ongelmallinen opinnäytetyömme kannalta.

Haastattelut toteutettiin toukokuussa 2008 palvelutalo Satakielessä, haastateltavien omissa asunnoissa. Haastatteluympäristönä nämä osoittautuivat toimiviksi eikä haastattelujen aikana ilmennyt haastattelua haittaavia häiriötekijöitä. Haastattelijaksi oli jo aiemmin käynyt kertomassa opinnäytetyöstä ja pyytämässä kirjalliset suostumukset haastatteluun. Samalla haastateltaville kerrottiin, että haastattelut tullaan tallentamaan nauhurilla, joten se ei varsinaisessa haastattelutilanteessa tullut kellekään yllätyksenä. Jokaiselle

oli sovittu yksilöllinen haastattelu-aika, jolle oli varattu aikaa enintään 1,5 tuntia. Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin. Haastattelu-aikataulusta tiedottaminen etukäteen palvelutalon henkilökunnalle takasi keskeytymättömän haastattelutilanteen.

Haastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että haastattelijan ja haastateltavan välinen etäisyys ei ole liian suuri, jotta äänityksen laatu tai luottamuksellinen ilmapiiri ei kärsisi. Haastattelutilanteessa on hyvä asettua istumaan joko vastakkain tai kulmikkain, jotta osapuolet näkevät toistensa ilmeet. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 91.) Haastateltavat asettautuivat huoneissaan haastattelutilanteissa niin, että haastattelijalle jäi istumapaikka heitä vastapäätä ja nauhuri oli mahdollista asettaa sopivalle etäisyydelle haastateltavan ja haastattelijan väliin. Haastattelutilanne oli kaikkien haastateltavien kohdalla melko luonteva, koska se tapahtui heidän omassa asunnossaan ja haastattelija oli kaikille haastateltaville jo ennestään jollakin tavalla tuttu.

Haastattelujen aikana ei ilmennyt häiriötekijöitä. Haastattelija oli etukäteen ilmoittanut henkilökunnalle haastatteluajat, jottei kukaan tulisi tilannetta häiritsemään. Taustamelua kuului yhdessä haastattelutilanteessa hieman, koska naapuriasunnossa oli musiikki ajoittain kovalla. Haastateltava ei tästä kuitenkaan häiriintynyt, nauhalta saa hyvin selvää haastattelun kulusta musiikista huolimatta. Haastattelun aikana haastattelija teki lyhyitä muistiinpanoja kysymyspaperiin. Nämä helpottivat työtä haastattelujen litterointivaiheessa.

Käyttämämme haastattelumenetelmän ominaispiirre on, että kysymykset ovat kaikille samat ja pääpiirteittäin valmiiksi suunniteltu. Haastateltava vastaa niihin omilla sanoiltaan, eikä niihin anneta vaihtoehtoja. (Eskola – Suoranta 2001: 86.) Haastateltava esitti joitakin tarkentavia kysymyksiä haastattelutilanteessa. Toiset vastasivat hyvin lyhyesti joihinkin kysymyksiin, jolloin vastauksia oli tarkennettava. Toisaalta haastateltavia oli aika ajoin palautettava takaisin aiheeseen.

Haastattelija pyrki muotoilemaan tarkentavat kysymykset mahdollisimman samankaltaisiksi, jotta tutkimuksen luotettavuus ei kärsisi. Haastateltavien johdattelu oli toinen luotettavuuteen vaikuttava asia, jota haastattelija oli etukäteen pohtinut. Haastateltavia ei johdateltu vastaamaan kysymyksiin tietyllä tavalla haastattelun aikana.

5.3 Aineiston ja analyysimenetelmän kuvaus

Aineistomme koostuu viidestä haastattelusta, jotka on litteroitu kasettinauhurilta. Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston puhtaaksi kirjoitusta sanasta sanaan tallennetusta aineistosta (Hirsjärvi — Hurme 2000: 138). Litteroitua aineistoa on yhteensä 62 sivua. Aineistossa kukin haastattelu on koodattu numeroilla 1-5, jotta haastateltavien nimi- ja tunnistetiedot pysyvät peitettyinä. Aineiston analyysivaiheessa ja tulosten raportoinnin yhteydessä olemme säilyttäneet haastateltavien intymiteettisuojan. Tuloksia kuvatessamme olemme esittäneet aineiston osat niin, ettei niistä ole mahdollista tunnistaa suoraan ketään haastateltavista.

Analysoimme aineiston käyttämällä analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on menetelmä, jolla erilaisia dokumentteja voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Sen avulla tutkittavaa ilmiötä on mahdollista kuvailla ja järjestää. Sisällönanalyysi voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti eli induktiivisesti tai teorialähtöisesti eli deduktiivisesti. (Kyngäs — Vanhanen 1999: 3.) Aineiston analysoinnin tavoite on luoda selkeä ja sanallinen kuva tutkittavasta ilmiöstä sekä järjestää aineisto selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota (Tuomi — Sarajärvi 2002: 110).

Analysoimme aineiston deduktiivisesti eli teorialähtöisesti. Teorialähtöinen sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että aineiston analyysin luokittelu pohjautuu aiempaan teoriaan. Tässä analyysitavassa muodostetaan ensin luokittelurunko, jonka sisään muodostetaan erilaisia luokituksia noudattaen aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteita. (Kyngäs — Vanhanen 1999: 7.)

5.4 Aineiston analysointi inhimillisen toiminnan mallin mukaan

Työssämme analyysirunko on sosiaalinen osallistuminen ja luokitukset, joihin aineistoa alamme keräämään, nousevat taustateoriastamme, inhimillisen toiminnan mallista. Aineistoa kerätessämme muodostimme haastattelukysymyksemme toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen luokituksen (ICF) mukaan. Aiemmin olemme selvittäneet tämän luokituksen yhteneväisyyden inhimillisen toiminnan malliin ja erityisesti sosiaalista osallistumista käsitteleviltä osin. Analyysiluokat, joita työssämme käytämme, ovat toiminnallinen identiteetti, toiminnallinen pätevyys, toiminnallinen osallistuminen ja kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot.

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysirunkoa voidaan käyttää kahdella tavalla. On mahdollista poimia aineistosta vain ne asiat, jotka sopivat luokitusrunkoon tai aineistosta voidaan poimia myös niitä asioita, jotka jäävät luokitusrunon ulkopuolelle. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 9.) Analyysirunko voi teorialähtöisessä sisällönanalyysissä olla strukturoitu tai strukturoimaton. Strukturoitu analyysirunko tarkoittaa sitä, että aineistosta poimitaan vain niitä asioita, jotka sopivat analyysirunkoon. Strukturoimaton analyysirunko sitä vastoin tarkoittaa sitä, että aineistosta voidaan poimia myös niitä asioita, jotka eivät sovi analyysirunkoon. Tällöin analyysirunon ulkopuolelle jäävät asiat analysoidaan aineistolähtöisen eli induktiivisen analyysimenetelmän mukaan. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 8.) Omassa työssämme aineistoa analysoidessamme ei noussut esiin asioita, joita ei olisi voinut sijoittaa johonkin pääluokkaan kuuluvaksi. Analyysirunkomme oli siis strukturoitu.

Käsittelimme aineiston osia pääluokka kerrallaan, eli kävimme läpi jokaisen litteroidun haastattelun ja etsimme sieltä yhteen pääluokkaan kuuluvat kohdat. Kumpikin merkitsi aineiston osaan ensimmäiseksi kaikki asiat, jotka kuuluvat toiminnalliseen identiteettiin. Kohdat merkitsimme sovitulla koodivärillä alleviivaten. Kun olimme merkinneet kaikki kohdat, jotka mielestämme kuuluivat toiminnalliseen identiteettiin, vaihdoimme litteroidun haastattelun keskenämme päittäin. Tarkastimme toistemme merkkeamat kohdat ja vertasimme niitä omiin merkintöihimme. Keskustelimme toisistaan poikkeavista merkkauksista ja teimme ratkaisun siitä, kuuluuko värillä alleviivattu kohta käsittelyssä olevaan luokkaan vai jätetäänkö se odottamaan seuraavan luokan alleviivauskoodausta.

Kun olimme yhtä mieltä siitä, että aineistonosasta on koodattu kaikki ne kohdat, jotka toiminnalliseen identiteettiin kuuluvat, siirryimme seuraavaan aineistonosaan. Koodasimme sieltä edellä mainitulla menetelmää käyttäen kaikki ne kohdat, jotka toiminnalliseen identiteettiin kuuluvat. Tällä tavoin käsittelimme jokaisen aineistonosan. Kun olimme käsitelleet kaikki aineiston osat toiminnallisen identiteetin osalta, siirryimme toiseen pääluokkaan. Tämä pääluokka on toiminnallinen osallistuminen. Kävimme samalla tavalla kaikki haastattelut läpi ja etsimme sieltä asiat, jotka kuuluvat tähän pääluokkaan. Koodasimme eri pääluokkiin kuuluvat asiat litteroidusta tekstistä eri värein, jotta niitä oli helpompi kerätä myöhempään käsittelyyn.

Koodattuamme aineistosta kaikkiin neljään pääluokkaan kuuluvat kohdat, siirsimme ne pelkistettyinä Post-it lapuille, joiden väri vastasi jokaisen luokan koodiväriä. Pelkistä-

minen tarkoittaa, että tutkimusaineistosta karsitaan tutkimusongelman kannalta epäoleellinen tieto, hävittämättä kuitenkaan tärkeää informaatiota (Tuomi – Sarajärvi 2004: 111).

Tässä vaiheessa kvantifoimme aineiston eli kartoitimme aineistosta, kuinka monessa litteroidussa haastattelussa kohta esiintyy. Merkitsimme esiintymisluvun post-it lappuun. Aineiston kvantifointi tarkoittaa sitä, että aineistosta lasketaan kuinka monta kertaa tietyn kategorian sisältämä asia aineistossa ilmenee tai kuinka moni tutkittava ilmaisee kyseisen asian (Kyngäs – Vanhanen 1991: 9–10).

Tämän jälkeen kirjoitimme taululle pääluokkien nimet ja aloimme koota post-it lappuja pääluokkien alle. Tässä vaiheessa tarkastimme, ovatko post-it laput mielestämme oikeiden luokkien alla. Joitakin muutoksia tapahtui vielä ja siirsimme joitakin asioita eri pääluokkaan kuin olimme aiemmin ajatelleet. Kun olimme ryhmitelleet post-it laput pääluokkiin, aloimme muodostaa kunkin pääluokan sisällä yhteisiä nimittäjiä, joita käytämme väliotsikoina tuloksia kuvatessamme jäsentämään kokonaisuutta.

5.5 Aineiston analysointi ICF-luokituksen mukaan

Analysoimme aineiston myös ICF-mallin mukaan, koska näin saamme tutkimuksen tuloksista mahdollisimman rikkaat ja laajat. Johtopäätökset muodostamme sekä inhimillisen toiminnan mallin mukaan tehdyn analyysin, että ICF-luokituksen kautta saatujen tuloksien mukaan.

Menettelimme aineiston käsittelyssä samoin kuin aiemmin inhimillisen toiminnan mallin mukaan analyysiä tehdessämme. Koodasimme pääluokkiin 9 ja 7 kuuluvat asiat aineistosta erivärisillä kynillä, vaihdoimme aineistonosaa keskenämme ja tarkistimme olimmeko koodanneet samoja asioita aineistosta. Keskustelimme erimielisyyksistä ja loimme yleisen käsityksen siitä, mikä asia todella kuuluu kyseisiin pääluokkiin. Päästyämme yhteisymmärrykseen koodauksista, teimme niistä pelkistykset post-it lapuille ja merkitsimme samalla, kuinka monessa aineistonosassa asia esiintyy, eli kvantifoimme pelkistykset. Etenimme analyysin teossa pääluokka kerrallaan, ensin tutkimme pääluokka 7: ää käsittelevät asiat ja seuraavaksi pääluokka 9: ää käsittelevät asiat.

Analyysin toteutimme niin, että otimme käsittelyyn ensimmäiseksi pääluokka 7: Henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet. Kirjasimme siihen kuuluvat laajat kuva-

uskohteet taululle. Näitä laajoja kuvauskohteita ovat henkilöiden välinen yleisluonteinen vuorovaikutus ja henkilöiden välinen erityinen vuorovaikutus. Kirjasimme näiden alle taululle niihin kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. Henkilöiden välinen yleisluonteinen vuorovaikutus jakaantuu kahteen yksityiskohtaisempaan kuvauskohteeseen, joita ovat henkilöiden välinen perustava vuorovaikutus ja henkilöiden välinen monimuotoinen vuorovaikutus.

Otimme ensin tarkastelun kohteeksi henkilöiden väliseen perustavan vuorovaikutuksen ja siihen kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. Etsimme post-it lapuille tehdyistä pelkistyksistä asiat, jotka kuuluvat yksityiskohtaisempien kuvauskohteiden alle ja siirsimme ne taululle kirjoitetun yksityiskohtaisen kuvauskohteen alapuolelle. Kun olimme järjestäneet kaikki henkilöiden väliseen perustavaan vuorovaikutukseen liittyneet post-it laput taululle, siirryimme tarkastelemaan henkilöiden välistä monimuotoista vuorovaikutusta. Järjestimme siihen kuuluvat pelkistykset niihin kuuluviin yksityiskohtaisempien kuvauskohteiden alle taululle.

Etenimme seuraavaksi käsittelemään henkilöiden välistä erityistä vuorovaikutusta ja siihen kuuluvia yksityiskohtaisempia kuvauskohteita. Kuvauskohde henkilöiden välinen erityinen vuorovaikutus jakaantuu edelleen yksityiskohtaisempiin kuvauskohteisiin, joiden alle järjestimme aineistostamme nousseet niihin sopivat kohdat. Kuviossa 2 on havainnollistettu ICF-luokituksen moniportaisuus ja ne yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, joihin aineistostamme nousi kohtia. Kun olimme sijoittaneet kaikki post-it lapuilla olleet pelkistykset taululle niille kuuluvien yksityiskohtaisten kuvauskohteiden alle, otimme käsittelyyn pääluokka 9:n.

Kirjoitimme pääluokkaan 9 sijoittuvat laajemmat kuvauskohteet taululle ja niiden alle kunkin kuvauskohteen alle kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. Sijoitimme post-it lapuille kirjoittamamme pelkistykset niiden yksityiskohtaisten kuvauskohteiden alle, joihin ne kuuluvat. Kuviossa 3 on havainnollistettu pääluokka 9 alle kuuluvat laajemmat kuvauskohteet ja yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet niiltä osin, kuin ne aineistossamme esiintyvät.

Kun olimme sijoittaneet kaikki post-it lapuille tekemämme pelkistykset taululle niitä kuvaavien yksityiskohtaisten kuvauskohteiden alle, ryhdyimme kirjoittamaan tuloksia aloittaen pääluokka 7: stä. Analyysin tulokset on esitelty luvussa numero 7.

6 TAIDEPIIRIN MERKITYS SOSIAALISEEN OSALLISTUMISEEN INHIMILLISEN TOIMINNAN MALLIN MUKAISESTI TARKASTELTUNA

Esittelemme tuloksia muodostamamme analyysirungon yläkategorioiden mukaan, joita ovat toiminnallinen identiteetti, toiminnallinen osallistuminen, toiminnallinen pätevyys ja kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot. Aineistoa analysoidessamme keräsimme yläkategorioihin kuuluvia tekijöitä, joista muodostimme alakategorioita. Alakategorioista muodostui yhteisiä nimittäjiä, jotka olemme kirjanneet opinnäytetyön tuloksia esittäessämme alleviivattuina väliotsikoina. Lainaukset tulosten lomassa ovat suoria siteerauksia aineistosta.

6.1 Toiminnallinen identiteetti

Tässä yläkategoriassa aineistosta nousi toiminnallista identiteettiä vahvistavia tekijöitä, joista osa oli yksilön toiminnallista identiteettiä ulkopäin vahvistavia ja osa sitä sisältäpäin vahvistavia tekijöitä. Tarkoitamme ulkoapäin vahvistavilla tekijöillä muilta ihmisiltä ja ympäristöstä saatua palautetta ja kommentteja. Toiminnallista identiteettiä sisältäpäin vahvistavat tekijät ovat yksilön henkilökohtaisia kokemuksia toiminnasta ja hänen omia tunteitaan.

Toiminnallista identiteettiä ulkopäin vahvistavia tekijöitä

Neljä viidestä haastateltavasta on harrastanut taidetta jo ennen taidepiiriä joko itse tehden tai käyden taidenäyttelyissä. He kokevat itsensä taiteentekijöinä tai taiteenharrastajina. Toiminnallista identiteettiä ulkoapäin vahvistavat asiat liittyivät useasti palvelutalossa järjestettyyn taidenäyttelyyn, joka koottiin taidepiiriläisten teoksista. Taidenäyttely oli avoin kaikille ja siellä vieraili myös palvelutalon ulkopuolisia henkilöitä. Kaikki vastanneet kertoivat, että tuntui tärkeältä asettaa omia töitään muiden nähtäville ja näin saada aikaansaannoksensa esille. Kaksi haastateltavista kertoi, että heidän töitään oli haluttu ostaa taidenäyttelyn ansiosta ja yhden haastateltavan teoksia on myytävänä tällä hetkellä kahdessa koruliikkeessä. Toiminnallista identiteettiä ulkoapäin vahvistava asia oli taidepiirissä teosten valmistuttua toteutettu tuokio, jolloin muut ryhmäläiset ja ohjaaja saivat antaa palautetta teoksesta. Taidepiirissä palautetta annettiin positiivisessa hen-

gessä ja teoksista nostettiin esiin ne asiat, jotka olivat onnistuneet. Palautteen saamisen ryhmäläisiltä ja ohjaajalta koki merkittäväksi kolme haastateltavista.

Toiminnallista identiteettiä sisältäpäin vahvistavia tekijöitä

Aineistosta nousi toiminnallista identiteettiä sisältäpäin vahvistavia tekijöitä. Neljä viidestä haastateltavasta kertoi kokeneensa, että on osa ryhmää ja kiinteästi sen jäsen. Kaikki viisi haastateltavaa kertoivat, että he kokivat olleensa hyväksytyjä ryhmään. Kaikki haastateltavat kokivat aikaansaamisen ja onnistumisen tunteen ryhmän merkittäväksi anniksi. Tunne siitä, että on saanut teoksen valmiiksi ja on siihen itse tyytyväinen, koettiin erityisen palkitsevaksi.

Oman työn arvostaminen näkyi aineistossa monella tavalla. Kaksi haastateltavista kertoi antaneensa jonkin teoksistaan lahjaksi sukulaiselle tai ystävälle. Kolme haastateltavista aikoi kehystää jonkin teoksistaan ja laittaa seinälle omaan asuntoonsa.

”Tuli hyvä tunne siitä, että on tehty jotakin, ollaan oltu yhdessä, ollaan saatu aikaiseksi.”

6.2 Toiminnallinen osallistuminen

Tässä yläkategoriassa aineisto jakaantui toiminnallista osallistumista mahdollistaviin ja tukeviin tekijöihin ja toiminnallista osallistumista rajoittaviin ja estäviin tekijöihin.

Toiminnallista osallistumista mahdollistavia ja tukevia tekijöitä

Toiminnallista osallistumista mahdollistavia ja tukevia tekijöitä nousi aineistosta esiin. Neljä viidestä haastateltavasta koki, että taidepiiriin on helppo mennä, koska se toimii palvelutalon tiloissa lähellä ryhmäläisten asuntoja. Lisäksi se, että materiaalit ja välineet ovat ryhmätilassa valmiina ja ne on muokattu ryhmäläisille sopiviksi, edesauttaa osallistumista. Ohjaajan roolin taiteen asiantuntijana ja avustajana kaikki haastateltavat kokivat tärkeäksi osallistumisen kannalta. Kolme viidestä haastateltavasta piti tärkeänä taidepiirin alussa sitä, että muut ryhmäläiset olivat jollakin tavalla ennestään tuttuja. Neljä haastateltavista sanoi, että aiempi kiinnostus taiteeseen tai taiteen harrastamiseen vaikutti taidepiiriin osallistumiseen. Tällä on merkitystä erityisesti toimintaan sitoutumisen kannalta.

Kaikki haastateltavista kokivat, että taidepiirin hyvä ja leppoisa tunnelma motivoi käymään taidepiirissä. Taidepiirissä vallitsee haastateltavien mukaan positiivinen ilmapiiri ja hyvä henki. Jokainen haasteltava koki, että taidepiirissä voi olla oma itsensä ja keskittyä omaan työhön. He kuvasivat, ettei taidepiirissä tarvitse ujostella sitä mitä tekee, eikä muiden töitä arvostella negatiivisessa mielessä. Kaikilla oli taidepiirissä tunne siitä, että oman mielipiteen ilmaisemiselle oli tilaa. Neljä viidestä haastateltavasta koki kuuluvansa kiinteästi taidepiiriin osana ryhmää ja tunsu yhteisöllisyyttä muiden ryhmäläisten kanssa. Tämä motivoi heitä käymään taidepiirissä ja lisää sitoutumista siihen.

”Ilmapiirihän siel on kiva. Se ei ole mitään kauhean jäykkää olemista vaan rentoo meininkiä.”

Toiminnallista osallistumista rajoittavia tekijöitä

Yksi haastateltavista kertoi itsekriittisyyden ja itsestä lähtevien liian suurten vaatimusten vaikeuttavan hänen toimintaansa taidepiirissä. Kaksi viidestä haastateltavasta mainitsi terveydentilan heikentymisen olleen joitakin kertoja esteenä taidepiiriin osallistumiselle. Yksi haastateltavista kertoi taidepiirin ajankohdan olleen aiemmin esteenä osallistumiselle, koska se meni päällekkäin viikoittaisen itsestä huolehtimisen toiminnan kanssa. Yksi haastateltavista koki, että taidepiirin ohjaajan lisäksi tarvittaisiin toinen avustaja, jotta materiaalien saamista ei tarvitsisi odottaa.

6.3 Toiminnallinen pätevyys

Tästä yläkategoriasta aineistosta muodostui kaksi nimittäjää, jotka ovat taitojen kehittyminen ja aikaansaaminen ja tuottavuus. Taitojen kehittyminen nousi aineistoista esiin tekniikoiden oppimisena ja oman taiteellisen tietämyksen lisääntymisenä. Aikaansaaminen ja tuottavuus nousivat aineistosta vahvasti esiin ja ne esiintyivät kaikissa haastattelussa.

Taitojen kehittyminen

Kaikki haastateltavat kertoivat oppineensa jotakin uutta kuvataiteen tekniikasta. Näitä asioita olivat muun muassa kerrosmaalaukset, taulun sommittelu, värien yhdistely ja erilaisten siveltimien käyttö. Kaksi viidestä haastateltavasta mainitsi ohjaajan pitämät alustukset taiteen olemuksesta, taidesuuntauksista ja sen historiasta olleen merkittäviä tai-

teen ymmärtämisen ja oman taiteen tekemisen kannalta. Neljä viidestä haastateltavasta kertoi katsovansa ja tutkivansa tauluja eri tavalla kuin aiemmin, koska ymmärtää nyt itse enemmän taulun syntyyn vaikuttaneista työvaiheista ja tekniikoista. Tämä on lisännyt heidän mukaansa omaa arvostusta taiteilijoita ja taidetta kohtaan. Kolme haastateltavista kertoi, että nykyisin on aiempaa mielekkäämpää käydä taidenäyttelyissä, koska teokset aukenevat eri tavalla ja niitä pystyy tarkastelemaan taideharrastajan taidoilla. Yksi haastateltava nosti esiin oppineensa taidepiirin myötä perustelemaan antamaansa kritiikkiä johonkin taideteokseen liittyen.

”Enneku alotti tota taidepiirii sitä katto vaa tauluu et aha, mut nyt sitä alkaa niiku kattoo ja tutkimaan. Kattoo niiku eri tavalla sitä.”

Aikaansaaminen ja tuottavuus

Kaikki viisi haastatelluista sanoi aikaansaamisen tunteen olleen vahva taidepiirin aikana. Se, että saa aikaiseksi ja kykenee tuottamaan maalauksen, on toiminnallista pätevyyttä vahvistava tekijä. Haastateltavat kokivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä tekemiinsä töihin taidepiirissä. Yksi haastateltava sanoi oman täydellisyyden tavoittelunsa vaikeuttavan omien töiden arvostamista, mutta löysi töistään joitakin, joihin oli myös itse tyytyväinen.

6.4 Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot

Tässä yläkategoriassa aineistosta muodostui kaksi nimittäjää, jota ovat kontaktin ottaminen ja yhteistyö muiden kanssa. Kontaktin ottamisella tarkoitamme sitä, miten ja millä tavalla yksilö hakeutuu vuorovaikutukseen muiden asukkaiden kanssa. Yhteistyö muiden kanssa käsittää eri yhteistyön muotoja ja tapoja.

Kontaktin ottaminen

Kaikki haastateltavat kertoivat, että taidepiirissä käymisen myötä toisiin osallistujiin on tutustunut paremmin ja palvelutalosta on löytynyt uusia ja arvokkaita tuttavuuksia. Toisiin on helpompi ottaa kontaktia myös muualla Satakielen tiloissa kun on yhteinen puheenaihe taidepiirin myötä. Yksi haastatelluista sanoi, että on matalampi kynnys mennä juttelemaan toisen asukkaan kanssa, kun on taidepiirissä tutustunut ja tietää millainen

ihminen toinen on. Yksi haastateltavista kertoi nykyisin pitävänsä yhteyttä toiseen taidepiiriläiseen myös tietokoneen Messenger- keskustelupalvelun avulla.

”No tietenkin nää on tullu tutuksi eri tavalla kun se että ketä näkee tääl käytävillä ja sanoo päivää tai iltaa.”

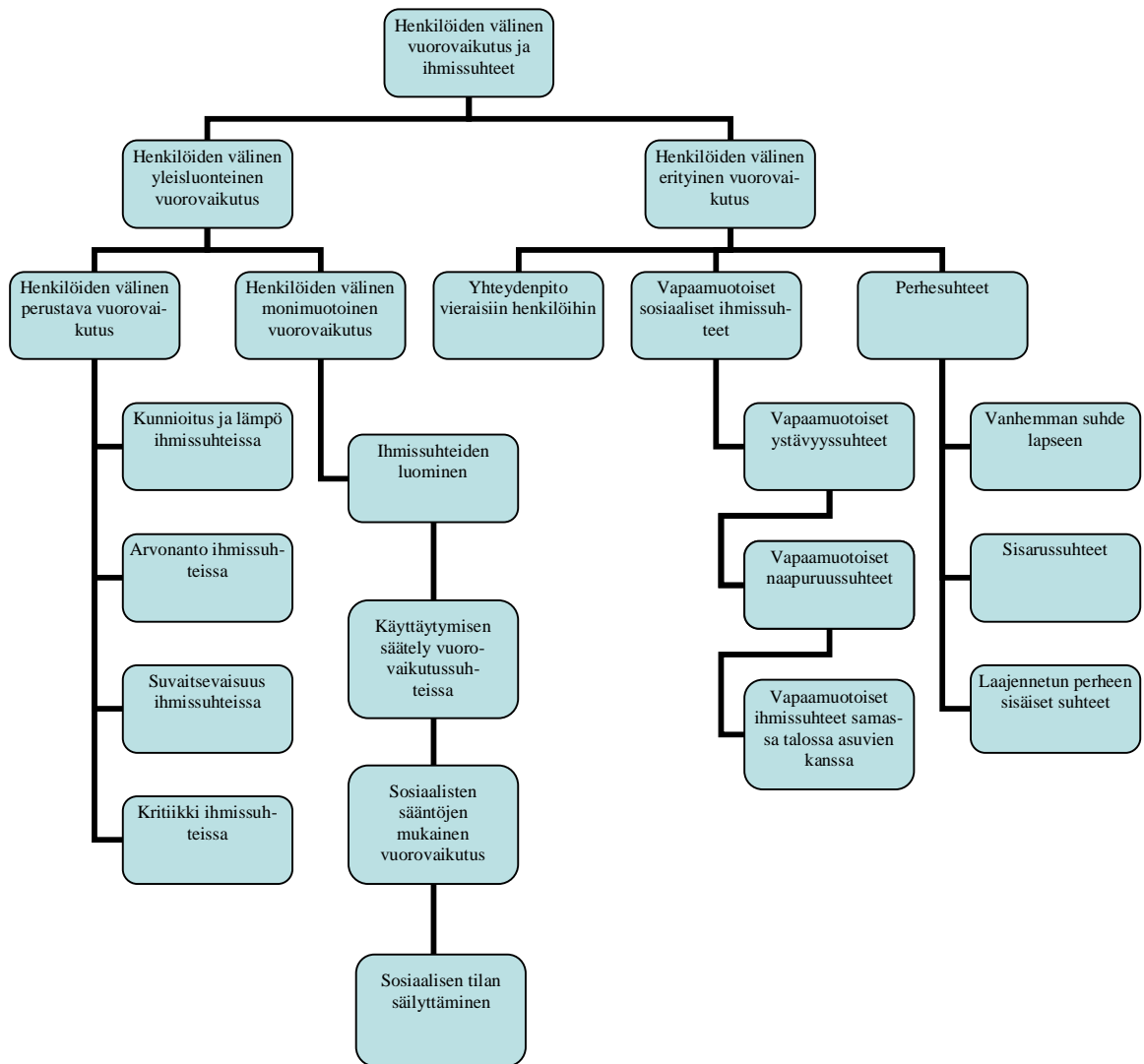
Yhteistyö muiden kanssa

Kaikki haastateltavat kertoivat osallistuneensa ainakin johonkin taidepiiriläisten kanssa tehdyille vierailuille eri taidenäyttelyihin talon ulkopuolelle. Näitä vierailuja on taidepiirin puitteissa tehty Lappeenrannan taidemuseon lisäksi muun muassa Punkaharjulle. Neljä viidestä koki, että taidenäyttelyissä oli antoisaa jakaa kokemuksia muiden taidepiiriläisten ja ohjaajan kanssa, koska kaikille on kehittynyt taidepiirin aikana taito tarkastella teoksia syvällisemmin. Näistä vierailuista keskusteltiin taidepiiriläisten keskuudessa useasti jälkeensä ja niitä käsiteltiin myös taidepiirissä. Yksi haastateltavista kertoi uuden vierailun taidenäyttelyyn olevan suunnitteilla.

Taidepiiriläisten omista teoksista koottu taidenäyttely palvelutalo Satakielen tiloissa loi kahden haastateltavan mukaan vuorovaikutusta ulkopuolisten vierailijoiden kanssa. Ulkopuoliset vierailijat olivat kiinnostuneita esillä olevista teoksista ja tämä synnytti keskustelua esillä olevista teoksista niiden tekijöiden kanssa.

7 TAIDEPIIRIN MERKITYS SOSIAALISEEN OSALLISTUMISEEN ICF-LUOKITUKSEN MUKAISESTI TARKASTELTUNA

Esittelemme tässä ICF-luokituksen jaottelun niiltä osin, miltä se aineistostamme nousi esiin. Tuloksia esitellessämme olemme tummentaneet yksityiskohtaisen kuvauskohteen tekstistä. Kappaleiden aluksi on kuvattu, mitä yksityiskohtaisimpia kuvauskohteita laajempi kuvauskohte sisältää ja mikä sen keskeinen ajatus on. Kuviossa 2 on esitelty pääluokka 7, henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet ja siihen kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, jotka aineistossamme esiintyvät.

KUVIO 2. Henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet. (ICF 2004: 157–161.)

7.1 Henkilöiden välinen perustava vuorovaikutus

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF- luokituksessa seuraavasti: ”henkilöiden välinen vuorovaikutus asiayhteyden ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla, kuten asianmukaisen huomaavaisuuden ja arvostuksen osoittaminen tai toisten henkilöiden tunteisiin vastaaminen”. Tämä sisältää yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, jotka käsittelevät kunnioitusta, lämpöä, arvonnannon ja suvaitsevaisuuden osoittamista ihmissuhteissa, kritiikin ja sosiaalisiin vihjeisiin vastaamista ihmissuhteissa ja tilanteeseen sopivaa fyysisen kontaktin käyttämistä ihmissuhteissa. (ICF 2004: 157–158.)

Aloitimme tarkastelun kuvauskohteista **kunnioitus ja lämpö ihmissuhteissa ja arvonto ihmissuhteissa**. Aineistosta nousi esiin palvelutalon avoin suhtautuminen taide-toimintaa kohtaan, joka mahdollistaa asukkaille taiteen harrastamisen. Haastateltavat kertoivat kokevansa tämän ainutlaatuisena mahdollisuutena ja arvostavansa sitä paljon. Taidepiirin asukkaiden teoksista muodostettu taidenäyttely palvelutalon tiloissa sai positiivista palautetta ja arvostusta siellä vierailleilta ihmisiltä, palvelutalon henkilökunnalta ja muilta asukkailta. Haastateltavista yksi nosti tämän erityisen vahvasti esiin ja totesi, että on aina mukavaa kun ihmiset kehuvat hänen aikaansaannoksiaan.

Seuraavaksi tarkastelimme yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta, **suvaitsevaisuus ihmissuhteissa**. Aineistosta ilmeni, että kaikki haastateltavat kokevat, että taidepiirissä on vapaus tehdä omaa työtään ja luoda taidetta pelkäämättä muiden negatiivista arvostelua. Taidepiirissä ryhmäläisten valmiiksi saamia töitä voidaan katsoa yhdessä taidepiirin lopuksi. Taulusta etsitään niitä asioita, joissa työn tekijä on onnistunut hyvin ja palautetta annetaan kannustavassa ja positiivisessa hengessä.

Seuraava yksityiskohtaisempi kuvauskohde on **kritiikki ihmissuhteissa**. Aineistosta tämä ilmeni niin, että haastateltavat kokivat että taidepiirissä uskaltaa sanoa mielipiteitensä muiden töistä ja omistaan. Taidepiiriläisten tekemät vierailut talon ulkopuolelle taidenäyttelyihin mahdollistivat heille mielipiteiden jakamista ja niiden esittämistä toistensa kanssa kohdistuen tunnettujen taiteilijoiden töihin.

7.2 Henkilöiden välinen monimuotoinen vuorovaikutus

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF-luokituksessa seuraavasti: ”vuorovaikutussuhteiden ylläpitäminen ja suhteiden hoitaminen asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla, kuten säätelemällä tunteita, mielijohteita, kontrolloimalla kielellistä ja fyysistä aggressiivisuutta, toimimalla itsenäisesti vuorovaikutussuhteissa ja noudattamalla sosiaalisia sääntöjä ja sopimuksia”. Tämä sisältää yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, jotka käsittelevät ihmissuhteiden luomista ja niiden päättämistä, käyttäytymisen säätelemistä vuorovaikutussuhteissa, sosiaalisten sääntöjen mukaista vuorovaikutusta ja sosiaalisen tilan säilyttämistä. (ICF 2004: 158.)

Tarkastelemme tässä aineistosta noussutta yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta: **ihmissuhteiden luominen**. Aineistosta ilmeni, että neljä haasteltavaa tunsu muut taidepiiriin osallistuvat jollakin tapaa entuudestaan, koska he olivat asuneet palvelutalossa jo

pidempään. Yksi haastateltava kertoi, että kaikki osallistujat lukuun ottamatta hänen läheistä ystäväänsä olivat hänelle vieraita. Kaikki viisi haastateltavaa kertoivat, että taidepiirissä on tutustunut muihin siellä kävijöihin entistä paremmin ja nykyisin on enemmän vuorovaikutuksessa erilaisten ihmisten kanssa kuin aiemmin. Haastateltavat kertoivat, että vuorovaikutus muiden taidepiiriläisten kanssa on syventynyt taidepiirissä käymisen kautta ja he ovat tekemisissä toistensa kanssa myös taidepiirin ulkopuolella. Taidepiirissä käymisen myötä syntynyt yhteinen puheenaihe oli kaikkien haastateltavien mukaan vuorovaikutusta edesauttava asia myös taidepiirin ulkopuolella. Esimerkiksi palvelutalon yleisissä tiloissa oli helpompaa ottaa kontaktia toiseen taidepiirissä kävijään, koska hänen kanssaan oli yhteinen kiinnostuksen kohde josta puhua.

Seuraavat kolme yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta nousevat esiin taidepiirin yhden havainnointikerran pohjalta. Nämä kuvauskohteet ovat **käyttäytymisen säätely vuorovaikutussuhteessa, sosiaalisten sääntöjen mukainen vuorovaikutus ja sosiaalisen tilan säilyttäminen**. Havainnointikerralla paikalla oli ohjaajan lisäksi neljä taidepiirin vakiojäsentä. Ryhmäläiset osoittivat taidepiirin aikana tunteiden ja mielijohdeiden säätelyä, kukaan heistä ei esiintynyt taidepiirin aikana aggressiivisesti tai hyökkäävästi muita kohtaan kielellisesti tai fyysisesti. Ryhmäläiset toimivat taidepiiriin muodostuneiden käytänteiden mukaisesti ja itsenäisesti sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa. Ryhmäläiset maltoivat odottaa ohjaajan heille henkilökohtaisesti antamaa ohjausta ja apua värien sekoittamiseen ja annosteluun. Havainnointikerralla ryhmäläiset asettuivat pöydän ääreen niin, että kaikilla oli oma työskentelytila, eikä kukaan asettunut liian lähelle toista.

7.3 Yhteydenpito vieraisiin henkilöihin

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF-luokituksessa seuraavasti: ”väliaikaisen kontaktin ottaminen vieraisiin henkilöihin erityisiä tarkoituksia varten, kuten tietä kysyttäessä tai ostoksia tehtäessä”. (ICF 2004: 159). Aineistosta ilmeni, että kaksi haastateltavista oli keskustellut taidepiiriläisten teoksista kootun taidenäyttelyn yhteydessä siellä vierailleiden ulkopuolisten kävijöiden kanssa omista töistään ja taidenäyttelystä ylipäänsä.

7.4 Vapaamuotoiset sosiaaliset ihmissuhteet

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF-luokituksessa seuraavasti: ”sellaisten ihmissuhteiden solmiminen, kuten satunnainen suhde samassa yhteisössä tai taloissa asuviin ihmisiin tai työ-, opiskelu- ja leikkivereihin tai samanlaisen taustan tai ammatin omaaviin henkilöihin”. Tämä sisältää yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet jotka käsittelevät vapaamuotoisia suhteita ystävien, naapureiden, tuttavien, samassa talossa asuvien ja ikätovereiden kanssa. (ICF 2004: 159.)

Tarkastelemme tässä aineistosta nousseita **vapaamuotoisia ystävyysuhteita**. Aineistosta ilmeni, että kaikki haastateltavat ovat ystäväystyneet toisiinsa taidepiiriin kautta aiempaa paremmin. He ovat läheisemmin tekemisissä myös taidepiirin ulkopuolella esimerkiksi kyläillen toistensa asunnoissa ja tapaamalla kaupungilla. Kaksi haastateltavaa kertoi pitävänsä yhteyttä myös tietokoneen Messenger- keskusteluohjelman avulla, joll-eivät ole tavanneet kasvotusten vähään aikaan.

Seuraavat kaksi yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta ovat **vapaamuotoiset naapurussuhteet** ja **vapaamuotoiset ihmissuhteet samassa talossa asuvien kanssa**. Tutkimukseemme osallistuneet taidepiiriin jäsenet asuvat kaikki palvelutalo Satakielessä, joten heidät voidaan määritellä sekä naapureiksi, että samassa talossa asuviksi. Kaksi haastateltavista kertoo, että muiden samassa talossa asuvien kanssa, jotka eivät itse ole osallistuneet taidepiiriin toimintaan, taidepiiri on esiintynyt keskusteluissa satunnaisesti.

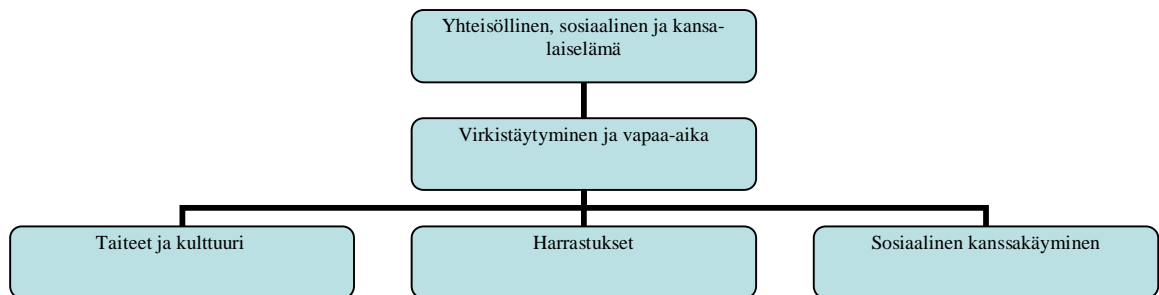
7.5 Perhesuhteet

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF-luokituksessa seuraavasti: ”sukulaissuhteiden luominen ja ylläpitäminen, kuten ydinperheissä, laajennetuissa perheissä, kasvatustai adoptioperheissä ja ottolapsi-ottovanhemmat suhteessa sekä kaukaisimmissa sukulaissuhteissa kuten suhteissa pikkuserkkuihin tai holhoojiin”. Tämä kuvauskohde sisältää yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, joita ovat vanhemman suhde lapseen, lapsen suhde vanhempaan, sisarusuhteet ja laajennetun perheen jäsenten väliset suhteet. (ICF 2004: 160.)

Käsitlemme ensimmäiseksi yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta: **vanhemman suhde lapseen**. Aineistossa ilmeni, että yksi haastateltava oli saanut taidepiirissä tehdyn taulun kehystämistä varten rahallista tukea äidiltään. Haastateltava kertoi myös äitinsä

olleen kiinnostunut taidepiirin toiminnasta. Seuraava yksityiskohtaisempi kuvauskohde on **sisarussuhteet**. Aineistosta nousi esiin, että yhden haastateltavan siskot olivat osoittaneet mielenkiintoa taidepiiriä kohtaan ja kannustaneet jatkamaan taidetoimintaa. Yksi haastateltava kertoi, että hänen veljensä oli vierailunsa ohessa käynyt tutustumassa taidepiiriin. Seuraava yksityiskohtaisempi kuvauskohde on **laajennetun perheen sisäiset suhteet**. Kahdessa haastattelussa ilmeni, että taidepiirissä tehtyjä teoksia on annettu lahjaksi sukulaisille.

Kuviossa 3 on esitelty pääluokka 9, eli yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä ja siihen kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, jotka aineistostamme nousivat esiin.

KUVIO 3. Yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä. (ICF 2004: 166–167.)

7.6 Virkistytymisen ja vapaa-aika

Tämä laajempi kuvauskohde on määritelty ICF-luokituksessa seuraavasti: ” Osallistuminen leikki-, virkistys- tai muuhun vapaa-ajan toimintaan, kuten epäviralliset tai järjestetyt pelit ja urheilu, kuntoliikunta- ja rentoutumisohjelmat, huvielämä tai ajanvietteet, taidegallerioissa, museoissa, elokuvissa tai teatterissa käynnit; osallistuminen taide- tai käsityötoimintaan tai harrastuksiin, lukuharrastus, soittimien soittaminen; nähtävyyksiin tutustuminen, turismi ja huvimatkailu”. Tämä kuvauskohde sisältää yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, joita ovat peli ja leikki, urheilu, taiteet ja kulttuuri, taide- ja käsityöt, harrastukset ja sosiaalinen kanssakäyminen. (ICF 2004: 167.)

Aineistosta nousi asioita, jotka kuuluvat yksityiskohtaisempiin kuvauskohteisiin taiteet ja kulttuuri, harrastukset sekä sosiaalinen kanssakäyminen. Ensimmäiseksi tarkastelemme kuvauskohdetta **taiteet ja kulttuuri**. Aineistosta ilmeni, että kolme haastatelta-

vaa kertoi arvostavansa taidetta ja taiteilijoita aiempaa enemmän, koska he ymmärtävät taidepiirin myötä paremmin taiteen tekemistä. Kaksi haastateltavaa koki, että on aina arvostanut taiteilijoita paljon, eikä taidepiirissä käyminen lisännyt tämän arvostuksen määrää. Kolme haastateltavista kertoi, että taidepiirin myötä heidän kiinnostuksensa taide- ja kulttuuritapahtumissa käymiseen on lisääntynyt. Kaksi haastateltavista ei kokenut, että kiinnostus olisi lisääntynyt, koska he ovat aina olleet kiinnostuneita taiteesta. Kaikki viisi haastateltavaa olivat osallistuneet taidenäyttelyvierailuihin, jotka järjestettiin taidepiirin puitteissa. Nämä vierailut koettiin yleisesti mielekkäiksi ja niistä keskusteltiin taidepiirissä jälkepäin. Neljä haastateltavista kertoi osallistuneensa taidepiirin toiminnan aikana myös talon ulkopuolisiin kulttuuritapahtumiin, kuten musikaaleihin, konsertteihin tai oopperaan.

Seuraavaksi tarkastelemme yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta, **harrastukset**. Kaksi haastateltavista kertoi taidepiirin lisäksi harrastavansa kuvataiteita piirtelemällä omassa asunnossaan silloin tällöin. Tämä omatoiminen piirtäminen on taidepiirissä käymisen myötä lisääntynyt hieman. Kaksi haastateltavista kertoivat olevansa kiinnostuneita aloittamaan kuvataideharrastuksen myös palvelutalon ulkopuolella taidepiirin lisäksi. Yksi haastateltavista harrastaa taidepiirin lisäksi akvarellimaalausta kuvataidekoululla, minkä vuoksi hän oli erityisen kiinnostunut aloittamaan taidepiirissä käymisen.

Seuraavaksi tarkastelemme yksityiskohtaisempaa kuvauskohdetta, **sosiaalinen kanssakäyminen**. Aineistosta nousi esiin, että kaikki viisi haastateltavaa kokevat sosiaalisen kanssakäymisen muiden taidepiirissä käyvien kanssa olevan nyt erilaista kuin ennen sen alkamista. Haastateltavat kokevat, että taidepiirin myötä heidän sosiaalinen kanssakäymisensä on lisääntynyt, koska taidepiiriin osallistuneet ovat tekemisissä toistensa kanssa myös taidepiirin ulkopuolella. Yksi haastateltavista kertoi, että taidepiiriläiset suunnittelevat seuraavaa taidenäyttelyvierailua.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelemme tuloksista nousevat johtopäätökset. Olemme muodostaneet johtopäätökset ensin molemmista taustateorioista erikseen ja sen jälkeen esittelemme niistä nousseet tärkeimmät johtopäätökset yhteisessä alaluvussa.

Inhimillisen toiminnan mallin kautta tarkasteltuna

Taidepiiriläisten toiminnallinen identiteetti on vahvistunut aikaansaamisen ja onnistumisen tunteen myötä. Tämä vaikuttaa sosiaaliseen osallistumiseen myönteisesti, koska tunne omasta pystyvyydestä on mielialaan positiivisesti vaikuttava asia. Tämä edesauttaa muihinkin toimintoihin osallistumista. Taidepiiriläisten teoksista koottu taidenäyttely palvelutalo Satakielen tiloissa koettiin yleisesti tärkeäksi. Ryhmäläiset kuvasivat, että oli palkitsevaa saada asettaa oma teos muiden nähtäville. Ryhmän ohjaajalta ja muilta taidepiirin jäseniltä sekä taidenäyttelyn vierailijoilta saatu palaute omista töistä oli ryhmäläisten mielestä positiivinen ja kannustava asia.

Toiminnallista osallistumista mahdollistavat asiat liittyvät taidepiirin kokoontumistilaan ja taidepiirin tunnelmaan. Taidepiiriin osallistumista ryhmäläiset pitivät yleisesti helppona, koska se kokoontuu palvelutalon tiloissa ja keskeisellä paikalla. Taidepiirissä vallitseva hyvä tunnelma ja hyväksyvä ilmapiiri oli ryhmäläisten mielestä yksi tärkeimmistä syistä käydä taidepiirissä säännöllisesti. Lisäksi se, että ryhmäläiset kokivat kuuluvansa taidepiiriin ryhmän jäsenenä ja tunsivat yhteisöllisyyttä muiden osallistujien kanssa, motivoi heitä käymään taidepiirissä.

Ryhmäläisten toiminnallisen pätevyyden kehittyminen ilmenee uuden oppimisena ja oman taiteellisen tietämyksen lisääntymisenä. Ryhmäläiset olivat taidepiiriin myötä oppineet uusia asioita kuvataiteen tekniikasta sekä taiteen olemuksesta ja taidesuuntauksista. Taideteoksien tarkasteleminen on saanut lisää merkitystä ja sisältöä oman taiteellisen ymmärryksen lisääntymisen kautta. Aikaansaamisen tunne on vahvistanut ryhmäläisten toiminnallista pätevyyttä, koska se on luonut ryhmäläisille kokemuksen siitä, että heillä on taitoa ja kykyjä saada taidetuotos valmiiksi heitä miellyttävään muotoon.

Kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoihin liittyen ryhmäläiset kuvaavat, että taidepiiriin myötä kontaktin ottaminen muihin siellä käyviin on helpompaa palvelutalon yleisissä tiloissa ja myös talon ulkopuolella. Taidepiiriin puitteissa tehdyt vierailut taidenäyttelyi-

hin koettiin yleisesti mielekkäiksi. Ryhmäläisten mukaan mielipiteiden jakaminen ja teosten arvostelu yhteisesti taidepiirin ohjaajan ja taidepiiriläisten kesken oli antoisaa.

ICF-luokituksen kautta tarkasteltuna

Taidepiirillä on ollut ryhmäläisten mukaan erityinen merkitys ihmissuhteiden luomiseen. Yhteisen harrastuksen myötä muihin taidepiirin jäseniin on tutustunut paremmin ja heidän kanssaan on alkanut viettää vapaa-aikaa myös taidepiirin ulkopuolella. Yhteinen kiinnostuksen kohde ja taidepiirin tapahtumiin liittyvät yhteiset puheenaiheet ovat edesauttaneet ihmissuhteiden luomista ja ylläpitämistä. Taidepiiriläisten kesken on syntynyt ystävyysuhteita, he pitävät yhteyttä toisiinsa esimerkiksi kyläilemällä toisensa luona, tapaamalla kaupungilla ja järjestämällä yhteisiä matkoja taide- ja kulttuuritapahtumiin. Perhesuhteisiin liittyen taidepiiri on esiintynyt joidenkin haastateltavien vuorovaikutussuhteissa. Taidepiirissä tehdyistä teoksista on keskusteltu sukulaisten kanssa ja osa on antanut niitä lahjaksi sukulaisilleen.

Ryhmäläisten virkistytymiseen ja vapaa-aikaan taidepiirillä on ollut uudistava merkitys. Osa ryhmäläisistä kertoo, että he ovat taidepiirissä oppineet uusia tapoja katsoa taidetta ja tämä on lisännyt heidän kiinnostustaan taidenäyttelyitä kohtaan. Myös arvostus taidetta ja taiteilijoita kohtaan on kasvanut. Ryhmäläiset kertovat osallistuneensa taidepiirin puitteissa tehtyihin taidenäyttelyvierailuihin sekä muihin järjestettyihin kulttuuritapahtumiin. Osa ryhmäläisistä on vierailut taidenäyttelyissä lisäksi omatoimisesti muiden läheisten sukulaisten ja ystävien kanssa. Taidepiirin myötä kaksi ryhmäläistä on alkanut harkita kuvataideharrastuksen aloittamista talon ulkopuolella taidepiirissä käymisen lisäksi.

Yleiset johtopäätökset

Tutkimuksessamme on ilmennyt, että taidepiirillä on ollut merkitystä ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen taidepiirin ulkopuolella kolmella eri tavalla. Ensimmäiseksi taidepiirin jäsenet ovat taidepiirin myötä tutustuneet toisiinsa paremmin ja ovat tekemisissä toistensa kanssa vapaa-ajallaan. Taidepiiri on synnyttänyt ryhmäläisten välille yhteisöllisyyden tunnetta ja sosiaalinen kanssakäyminen heidän välillään on syventynyt.

Toiseksi taidepiirissä omien teosten valmistumisen myötä koettu aikaansaamisen, onnistumisen ja tyytyväisyyden tunne on vahvistanut ryhmäläisten kokemusta itsestään toi-

mijana. Tämä on kannustanut heitä käymään taidepiirissä ja osallistumaan sen puitteissa järjestettyihin vierailuihin taidenäyttelyihin. Osa ryhmäläisistä on antanut taidepiirissä tehtyjä teoksia lahjaksi sukulaisille ja ystäville, joka on osoitus siitä, että he ovat olleet taidepiirissä aikaansaamistaan teoksista ylpeitä ja he ovat kokeneet ne arvokkaiksi. Yhden ryhmäläisen taidepiirin kautta alkunsa saanut korusarja on tällä hetkellä myynnissä kahdessa koruliikkeessä. Omien töiden asettaminen näyttille palvelutalon yleisissä tiloissa järjestettyyn taidenäyttelyyn on yleisesti koettu taidepiirin merkittävimmäksi osaksi, koska näin heidän teoksensa ovat olleet näytillä myös talon muille asukkaille, henkilökunnalle ja ulkopuolisille vierailijoille.

Kolmanneksi ryhmäläisten kiinnostus taidenäyttelyitä kohtaan on lisääntynyt taidepiirin myötä ja he ovat alkaneet käydä niissä aiempaa useammin. Kiinnostus taiteenharrastamista kohtaan on myös kasvanut taidepiirin kautta. Ryhmäläisistä osa on harkinnut kuvataideharrastuksen aloittamista myös palvelutalon ulkopuolella taidepiirin lisäksi, koska he ovat saaneet taidepiirin kautta innostuksen taiteen harrastamiseen laajemminkin.

Opinnäytetyömme tuloksien pohjalta voimme todeta tuotteliaisuuden tärkeyden. On oleellista, että ihminen voi kokea itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi, vaikka on sairauden vuoksi siirtynyt pois työelämästä. Ryhmätoiminnan kautta asukkaat tutustuvat keskenään paremmin ja sillä on vuorovaikutusta mahdollistava merkitys. Kiinnostusta harrastusta kohtaan voi syttyä juuri jossain luovassa ryhmässä. Opinnäytetyösämme taidepiiri synnytti ryhmäläisissä kiinnostusta taidetapahtumia kohtaan ja innosti muutamia harkitsemaan talon ulkopuolisen taideharrastuksen aloittamista.

Kanadan toiminnallisen suoriutumisen malli olisi soveltunut opinnäytetyön taustateoriaksi hyvin. Tässä mallissa nimenomaan henkilöön liittyvät tuottavuuden ja vapaa-ajan näkökulmat sekä kulttuurisen ympäristön merkitys olisivat sopineet opinnäytetyöaiheeseemme. Kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallissa on ajatus siitä, että ihmisen voimavaroja korostetaan asiakaslähtöisyyden hengessä. Tämä ajatus olisi voinut antaa opinnäytetyöllemme kantavammat siivet.

Kanadan toiminnallisen suoriutumisen malli, (Canadian Model on Occupational Performance and Engagement), CMOP-E on uudelleen nimetty toiminnan malli, joka ottaa aiempaa Canadian Model on Occupational Performance-mallia paremmin huomioon myös sen, miten henkilö sitoutuu toimintaan. Kanadan toiminnallisen suoriutumisen

malli lyhennetään entisen CMOP:n sijaan CMOP-E. (Amoroso – Cantin – Davis – Polatajko – Purdie – Stewart – Zimmerman 2007: 23.)

CMOP-E-malli on kolmiulotteinen ja se on piirretty muotoon, jossa sen kaikki osa-alueet ovat kiinteässä vuorovaikutussuhteessa keskenään. Malli käsittää kolme sisäkkäin piirrettyä ympyrää ja niihin ulottuvan kolmion. Uloin ympyrä kuvaa ympäristöä, joka käsittää niin fyysisen, institutionaalisen, kulttuurisen kuin sosiaalisenkin ympäristön. Seuraava ympyrä kuvaa toimintaa, jota tarkastellaan itsestä huolehtimisen, tuottavuuden ja vapaa-ajan kautta. (Amoroso – Cantin – Davis – Polatajko – Purdie – Stewart – Zimmerman 2007: 23.)

Vapaa-aikaan (Leisure) luetaan ne toiminnot, jotka tuottavat nautintoa ja mielihyvää. Esimerkiksi sosiaalinen kanssakäyminen, luovat toiminnot, kodin ulkopuoliset harrastukset, pelaaminen ja urheilu. Tuottavuudella (Productivity) tarkoitetaan niitä toimintoja, jotka liittyvät tulojen hankkimiseen, kouluttautumiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Näitä ovat esimerkiksi, vapaaehtoistyö, kodinhoito ja vanhemmuus. (Babtiste S. ym. 1997:37.)

CMOP-E-mallin keskellä oleva kolmio kuvantaa henkilöä ja jokainen kolmion kulma nähdään yhtenä suoriutumisen osa-alueena. Nämä osa-alueet ovat kognitiivinen, fyysinen ja affektiivinen. Kolmion keskellä oleva, kolmion ytimenä kuvattu sisin ympyrä kuvantaa henkisyttä eli henkilön sisintä. (Amoroso ym. 2007: 23.)

Kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallissa henkilö nähdään kokonaisvaltaisesti. Se sisältää henkisyyden sekä sosiaaliset – ja kulttuuriset kokemukset. Henkilön sosiokulttuurinen toiminta muotoutuu ympäristön vaikutuksesta. (Babtiste S. ym. 1997:41 – 42.)

Toimintaterapeutit ovat ryhtyneet tutkimaan kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallin ja ICF-luokituksen välisiä yhtäläisyyksiä. Näitä yhtäläisyyksiä on tunnistettu joitakin. Esimerkiksi ICF-luokituksen ruumiin/kehon toiminnot ja ruumiin rakenteet rinnastetaan CMOP-E-mallin henkilö-käsitteen kanssa. Lisäksi ICF-luokituksen käsite suoriutukset ja osallistuminen ja CMOP-E-mallit toiminnasta ja toiminnallisesta suoriutumisesta katsotaan samankaltaisiksi. ICF-luokituksen ja CMOP-E-mallin eroavaisuus on käsitteissä. Terminologia näiden kahden mallin välillä on erilainen, ICF-luokituksessa käytetään termiä osallistuminen ja CMOP-E-mallissa käytetään termiä toiminnallinen

suoriutuminen. Nämä käsitteet ovat keskenään yhteydessä, mutta ne eivät ole synonyymejä toistensa kanssa. (Amoroso ym. 2007: 34 – 36.)

9 POHDINTA

Taustaolettamuksena opinnäytetyötä aloittaessamme meillä oli se, että taidepiiriin osallistumisesta on ollut merkitystä sen jäsenille sosiaaliseen osallistumiseen liittyen. Erityisesti oletimme, että taidepiiri on edesauttanut ryhmäläisten yhteisöllisyyden kokemusta ja mahdollistanut ryhmäläisten vuorovaikutuksen ylläpitämisen ja kehittymisen taidepiirin ulkopuolelle. Nämä hypoteesit pohjautuvat aiempiin tutkimuksiin, jonka mukaan taideharrastukset synnyttävät yhteisöllisyyttä ja luovat verkostoja. Kuvataideryhmän on todettu lisäävän ryhmään osallistuneiden sosiaalisia taitoja ja ehkäisevän syrjäytymistä. Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että toimintaterapeuttisen ryhmäprosessin aikana ryhmään osallistuneiden vuorovaikutuksen määrä ja laatu lisääntyivät nimenomaan ryhmätilanteessa ja he tutustuivat toisiinsa paremmin. (Liikanen 2003:151: Jurvanen 2003: 33–36: Hämäläinen, Rissanen 2002: 33– 39.)

Olemme saaneet opinnäytetyömme pohjalta aiempia tutkimuksia vastaavia tuloksia. Opinnäytetyöstämme saamien tuloksien pohjalta voimme todeta, että taidepiiri on lisännyt ryhmäläisten sosiaalista osallistumista ja etenkin mahdollistanut yhteisöllisyyden tunteen kokemuksen. Taidepiirin myötä asukkaat ovat tutustuneet toisiinsa paremmin ja ovat tekemisissä toistensa kanssa myös taidepiirin ulkopuolisella ajalla. Opinnäytetyömme tuloksiin vaikuttaa olennaisesti se, että taidepiirin toiminta on jatkunut palvelutalo Satakielessä jo kolmen vuoden ajan.

Tutkimuskysymys ja tiedonkeruu

Tutkimuskysymyksemme avulla saimme tietoa taidepiirin merkityksestä sosiaaliseen osallistumiseen taidepiirin ulkopuolella. Haastattelukysymykset tukivat tutkimuskysymystämme pääosin hyvin ja saimme niiden kautta tietoa taidepiiriläisten sosiaalisesta osallistumisesta sekä talon ulkopuolisiin tapahtumiin, että heidän keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Joitakin haastattelun osia olisimme voineet kartoittaa useammalla kysymyksellä, kuten taidepiiriläisten ja palvelutalon muiden asukkaiden välistä vuorovaikutusta. Tutkimuksessa ilmeni, ettei taidepiiri ole lisännyt haastateltujen ryhmäläisten ja

talon muiden asukkaiden välistä vuorovaikutusta. Toisenlaisilla haastattelukysymyksillä tätä asiaa olisi kenties ollut mahdollista kartoittaa paremmin.

Tutkimuskysymyksen asettelu tuotti meille haasteita jo opinnäytetyömme alkuvaiheessa. Oli hankaa rajata tutkimuskysymys koskemaan jotakin tiettyä toiminnan osa-aluetta, kun palo tutkia taidepiirin merkitystä koko henkilön toimintakyvylle oli suuri. Tutkimuskysymyksemme ohjasi meidät tarkastelemaan nimenomaan sosiaalisen osallistumisen merkitystä taidepiiriin inhimillisen toiminnan mallin ja ICF-luokituksen osallistumista käsittelevien osa-alueiden kautta. Tutkimuskysymyksen rajaus, joka olisi pohjautunut enemmänkin kanadan toiminnallisen suoriutumisen malliin ja siellä tuottavuuden, vapaa-ajan ja kulttuurisen ympäristön osa-alueisiin tuntuu tässä vaiheessa huomattavasti opinnäytetyön aiheeseemme paremmin soveltuvalta.

Luotettavuus ja taustateoriat

Työmme luotettavuuteen vaikuttaa oma kokemattomuutemme tutkijoina. Erityisesti aineistonanalyysivaihe oli meille työläs ja vaati meiltä paljon taustatyötä uusien asioiden sisäistämiseksi. Aineiston analyysimenetelmänä käytimme teorialähtöistä sisällönanalyysiä. Mielestämme tämä menetelmä palveli tutkimustamme tarkoituksenmukaisesti ja aineistosta nousi kohtia taustateorioidemme mukaisiin analyysirunkoihin. Valitsemistamme taustateorioista muodostetut analyysirungot tukivat tutkimuskysymystämme hyvin. Aineistolähtöisen analyysimenetelmän käyttöä emme harkinneet, koska teorialähtöinen analyysimenetelmä tuntui alusta alkaen luontevammalta työtavalta.

Olimme testanneet haastattelukysymykset etukäteen kahdella ulkopuolisella henkilöllä, joilta saimme hyviä korjausehdotuksia haastattelun runkoon. Samalla saimme hieman tuntumaa siitä, kuinka paljon haastatteluihin on hyvä varata aikaa. Lisäksi saimme tarkistettua, vastaavatko saamamme vastaukset tutkimuskysymykseemme vai tuleeko niitä muuttaa. Koimme testihaastattelujen tekemisen ensiarvoisen tärkeäksi.

Analysoidessamme aineistoa ICF-luokituksen mukaan, tiettyihin yksityiskohtaisempiin kuvauskohteisiin ei aineistosta löytynyt lainkaan niihin kuuluvia asioita. Pääosin tämä selittyy haastattelukysymystemme sisällöllä. Laadimme kysymykset pitäen mielessämme tutkimuskysymyksen, joka koskee taidepiirin merkitystä ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen. Esimerkiksi kaikki pääluokkaan 9 eli yhteisöllisen, sosiaalisen ja kansalaiselämän yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet eivät ole tutkimuskysymyksemme

kannalta oleellisia, eikä jokaiseen kuvauskohteeseen noussut aineistosta niihin soveltuvia kohtia. (LIITE 1.)

Pääluokassa 7, henkilöiden välinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet ilmeni joitakin yksityiskohtaisempia kuvauskohteita, joihin aineistomme ei vastannut. Näitä ovat sosiaaliset vihjeet ihmissuhteissa, fyysinen kontakti ihmissuhteissa ja ihmissuhteiden päättäminen eivät esiintyneet aineistossamme, koska haastattelukysymykset eivät kohdentuneet näihin asioihin, eivätkä kyseiset kuvauskohteet liity taidepiirin toimintaan merkittävästi. Taidepiirin havainnointikerralla nämä asiat eivät nousseet esiin, koska taidepiirin tarkoituksena ei ole mahdollistaa osallistujien välistä fyysistä kontaktia eikä sosiaalisia vihjeitä ollut havaittavissa kyseisellä havainnointikerralla. (LIITE 1.)

Muodollisiin ihmissuhteisiin kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet, jotka käsittelevät yhteydenpitoa auktoriteetteihin, alaisiin ja tasavertaisessa asemassa oleviin henkilöihin eivät esiintyneet aineistossamme, koska yhtään kysymystä ei oltu kohdennettu näihin asioihin liittyväksi eivätkä kyseiset kuvauskohteet liity taidepiirin toimintaan merkittävästi. Samoista syistä johtuen laajempaan kuvauskohteeseen, ”intiimit ihmissuhteet” ei aineistosta noussut yhtään kohtaa. (LIITE 1.)

Inhimillisen toiminnan mallin kautta saimme tuloksia erityisesti siitä, että taidepiiri on vahvistanut haastateltavien toiminnallisen identiteetin ja toiminnallisen pätevyyden kasvua. Toiminnallista suoriutumista mahdollistavien ja estävien tekijöiden kartoittamisen kautta taidepiirin toimintaa on mahdollista kehittää edelleen. Nämä tulokset eivät ole vähempiarvoisempia kuin ne, jotka mahdollisesti olisivat nousseet kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallin kautta tai Piercen ajatusten mukaan tehdyn analyysin kautta esiin.

Hyöty toimintaterapialle ja toimintaterapeuteille

Työmme antaa toimintaterapeuteille tietoa tietyn luovan toiminnan merkityksestä yksilön sosiaaliseen osallistumiseen. Tuloksien pohjalta esille tuleva luovan ryhmätoiminnan kautta syntynyt yhteisöllisyyden tunne ja ryhmäläisten keskinäisen vuorovaikutuksen laajeneminen ryhmän ulkopuolelle tukevat ryhmätoiminnan tärkeyttä. Opinnäytetyömme pohjalta toimintaterapeutit saavat tietoa ICF-luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin yhteensopivuudesta osallistumisen osa-alueeseen liittyen. Lisäksi ICF-luokituksen ja kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallin yhteneväisyyksien esittä-

minen osallistumisen osa-alueeseen liittyen on toimintaterapeuteille olennaista tietoa. Jatkuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ajankohtaisimpien teorioiden tuntemus on toimintaterapian alalla tärkeää.

Opinnäytetyömme soveltuu myös muiden luovien toimintojen ryhmien tutkimiseen tietyn ehdoin. Tekemämme tutkimuksen voisi toistaa käyttämällä ICF-luokituksen mukaan muodostettuja haastattelukysymyksiä pohjana. Kysymykset on mahdollista muokata käsittelemään minkä tahansa luovan toiminnan ryhmän aihealueita. Käyttämämme teoriapohja, ICF-luokituksen ja inhimillisen toiminnan mallin osallistumista käsittelevät osuudet soveltuisivat myös käytettäväksi uudestaan.

Olemme kirjoittaneet prosessinkuvauksen niin yksityiskohtaisesti, että vastaava tutkimus on mahdollista sen avulla toistaa. Haastattelukysymykset ovat muokattavissa tiettyyn toimintaan liittyen ja tutkimuksen informanttien määrää tärkeämpää on se, että asiakkaat ovat osallistuneet kyseiseen luovien toimintojen ryhmään jo pidemmän aikaa. Toki laadullisen tutkimuksen erityispiirre on henkilökohtaiset kokemukset. Informanteista riippuen mahdollisen jatkotutkimuksen aineisto muodostuisi luonnollisesti aivan erilaiseksi.

Jatkotutkimus

Jatkotutkimusaihe työstämme voisi liittyä palvelutalo Satakielessä toimiviin muihin luovien toimintojen ryhmiin. Omassa opinnäytetyössämme olemme tutkineet sitä, mikälainen merkitys tietyllä luovan toiminnan ryhmällä on asukkaiden sosiaaliseen osallistumiseen. Jatkotutkimusaiheena työmme pohjalta voisi olla seuraavanlainen: Mitä merkitystä esimerkiksi kädentaito ryhmällä on ollut ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen? Edelleen olisi kiehtovaa tutkia jonkin toimintaterapeuttisen ryhmän merkitystä sen osallistujille. Taustateorioiksi soveltuisivat hyvin esimerkiksi kanadan toiminnallisen suoriutumisen malli ja Piercen malli.

Kolmas jatkotutkimusaihe opinnäytetyöstämme voisi nousta taidepiirin taustalla vaikuttaneesta taidehankkeesta. Taidehankkeen merkityksen tutkiminen ympäristönäkökulmasta käyttäen ekologisen toiminnan mallia olisi kiinnostava jatkotutkimuksen aihe. Ekologisen toiminnan malli, *The Ecology of Human Performance* on kehitetty viitekehyykseksi, josta käytetään lyhennettä EHP. EHP- viitekehys huomioi ympäristön merkityksen yksilön käyttäytymiseen. (Dunn – Brown – Mc Guigan 1994.)

Yhteistyö

Opinnäytetyömme tavoitteena on ollut tuottaa palvelutalo Satakielen käyttöön tutkittua tietoa taidepiirin merkityksestä ryhmäläisten sosiaaliseen osallistumiseen. Tämän tavoitteen olemme saavuttaneet. Yhteistyötahomme, Suomen MS-liiton palvelutalo Satakielen henkilökunta saa tietoa taidepiirin merkityksestä sen jäsenille ja lisäksi tätä tietoa on mahdollista hyödyntää MS-liiton muissa palvelutaloissa, joihin vastaavaa toimintaa on mahdollisesti suunniteltu tai ollaan parhaillaan suunnittelemassa.

Tulosten pohjalta on todettavissa, että taidepiiri on koettu palvelutalo Satakielen asukkaista muodostetun haastatteluryhmän mielestä tärkeäksi ja se on lisännyt heidän sosiaalista osallistumistaan. Yhteistyö työelämä kumppanimme kanssa on sujunut hyvin. Olemme informoineet palvelutalon johtajaa tai hänen sijaistaan, vastaavaa sairaanhoitajaa opinnäytetyöprosessin aikana työn etenemisestä ja kulusta ylipäänsä. Yhteistyömme on ollut tiivistä ja vastavuoroista. Olemme käyneet palvelutalon johtajan ja taidepiirin ohjaajan kanssa tarkentavia puhelinkeskusteluja liittyen taidepiirin toimintaan.

Opinnäytetyöprosessi on kaiken kaikkiaan ollut raskas, mutta antoisa. Olemme päässet hyvin selville siitä ahdistuksesta, josta opettajat meitä työtä aloittaessamme informoivat. Työtä tehdessämme olemme kuitenkin myös oppineet paljon uutta tutkimuksen tekemisestä ja siihen liittyvistä työskentelytavoista. Lisäksi olemme prosessin aikana omaksuneet toimintaterapian keskeisten teorioiden, inhimillisen toiminnan mallin ja kanadan toiminnallisen suoriutumisen mallin yhteyksiä ICF-luokitukseen.

Opinnäytetyön saattaminen valmiiksi on ollut meille haaste ja omien vahvuusalueidemme ymmärtäminen ja käyttäminen mahdollisimman tehokkaasti on vaatinut ponnisteluja opinnäytetyöprosessin aikana. Työnjakoon liittyviä asioita olemme punninneet pitkin matkaa ja olemme pyrkineet löytämään tasapainon työmäärän jakautumiselle. Kaiken kaikkiaan voimme olla tyytyväisiä ja ylpeitä opinnäytetyöstämme. On vahvistava kokemus huomata, että olemme saaneet elämämme ensimmäisen tämän mittaluokan tutkimuksen valmiiksi. Lisäksi oivalsimme opinnäytetyöprosessin toteutusvaiheessa vähitellen, kuinka ajankohtainen ja oleellinen opinnäytetyöaiheemme onkaan toimintaterapian ammattilaisille.

Haluamme kiittää yhteistyökumppaniamme, palvelutalo Satakielen johtajaa Loviisa Seppästä ja vastaavaa sairaanhoitajaa Titta Hakkarasta sekä opettajia, jotka ovat osallis-

tuneet opinnäytetyömme ohjaamiseen. Lisäksi haluamme osoittaa kiitoksen haastateluun osallistuneille henkilöille sekä taidepiirin ohjaajalle Sakari Viitaniemelle. Avopuolisomme, sisaruksemme ja ystävämme ovat olleet suurena tukena kannustaen meitä koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Kiitos myös heille.

LÄHTEET

- American Occupational Therapy Association 2002: Occupational Therapy practice framework: domain and process. *American Journal of Occupational Therapy* 56(6).
- Amoroso, Bice – Cantin, Noémi – Davis, Jane – Polatajko, Helene, J. – Purdie, Lisa – Stewart, Deb – Zimmerman, Daniel 2007: Specifying the domain of concern: Occupation as core. *Enabling occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation*. Ottawa: CAOT Publications ACE.
- Arola, Hilikka 1996: Kelan sanomat. Teoksessa Joutsivuo, Timo (toim.) 2005: Mistä TOI on tullut. *Suomalaisen toimintaterapian historia: Toimintaterapiassa kuntoutetaan itse tekemällä*. Helsinki: Edita Prima Oy. 181–183.
- Babstite, Sue – Law, Mary – Polatajko, Helen – Townsend, Elizabeth (toim.) 1997: *Enabling Occupation: An occupational therapy perspective*. Ottawa: CAOT Publications ACE.
- Bowyer, Patricia – Kielhofner, Gary – Kramer, Jessica 2008: The Model of Human Occupation, the ICF, and the Occupational Therapy Practice Framework: Connections to Support Best Practice Around the World: Model of Human Occupation. Kielhofner, Gary. USA: Lippincott Williams & Wilkins. 519-531.
- Dunn, W. – Brown, C. – Mc Guigan, A. 1994: The Ecology of Human Performance: A Framework for Considering the Effect Context. *The American Journal of Occupational therapy* 48, 595–607.
- Eskola, Jari – Suoranta Juha 2001: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Eskola, Marjatta – Jauhiainen, Riitta 1994: *Ryhmäilmiö*. Helsinki: WSOY.
- Harra, Toini – Salminen, Anna- Liisa 2005: Teoksessa Joutsivuo, Timo (toim.): Mistä TOI on tullut. *Suomalaisen toimintaterapian historia. Toimintaterapia tänään ja huomenna*. Helsinki: Edita Prima Oy. 201–209.
- Harra, Toini – Aralinna, Virpi – Heikkilä, Maija – Korhonen, Riitta – Löytönen, Kari – Onkalo-Okkonen, Riitta 2006: Kohti toimintakyvyn kokonaisvaltaista arviointia. *Katsaus: Duodecim* 122 (5). 554–62.
- Hautala, Tiina 2005: Teoksessa Joutsivuo, Timo (toim.): Mistä TOI on tullut. *Suomalaisen toimintaterapian historia. Toimintaterapiayhdistys perustetaan yhdysvalloissa*. Helsinki: Edita Prima Oy. 27–33.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2004: *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus.
- Holvikivi, Johanna (toim.) 1995: *Tie omatoimisuuteen*. Helsinki: Opetushallitus.

- Hyypä, Markku T. – Liikanen, Hanna- Liisa 2005: Kulttuuri ja terveys: Alkusanat, Lehtonen, Johannes 3–8. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hämäläinen, Pauliina – Rissanen, Merja 2002: Toiminnalla tutuksi – Toimintaterapiaryhmä mielenterveyskuntoutujien pienasunnossa. Opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Toimintaterapian koulutusohjelma.
- Jurvanen, Juulia 2006: Taidetta taloon. Kuvataideryhmät sosiaalisen vahvistamisen välineenä. Opinnäytetyö. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Sosionomin koulutusohjelma.
- Kielhofner, Gary 2002: Model of Human Occupation. 3rd edition. USA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Kielhofner, Gary 2008: Model of Human Occupation. 4th edition. USA: Lippincott Williams & Wilkins.
- Konlaan, Boinkum Benson: 2001. Cultural Experience and Health: The coherence of health and leisure time activities. Umeå University. Sweden: Solfjärdern Offset AB.
- Kyngäs, Helvi – Vanhanen, Liisa 1999: Sisällön analyysi. Hoitotiede 11 (1). 3–12.
- Law, Mary 2002: Distinguished scholar lecture: Participation in the Occupations of Everyday Life. American Journal of Occupational Therapy 56 (6). 640–649.
- Liebman, Marian 2002: Mielen kuvia. Taideterapia käytännön hoitotyössä. Kuopio: Unipress.
- Liikanen, Hanna-Liisa 2003: Taide kohtaa elämän. Arts in Hospital – hanke ja kulttuuri-toiminta itäsuomalaisien hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Keuruu: Otava.
- Metsämuuronen, Juha 2006: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Juha (toim.): Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus. 87–89, 111–118.
- Mosey, A.C. 1996: Applied scientific inquiry in the health professions: an epistemological orientation. 2nd edition. Bethesda, MD: American Occupational Therapy Association.
- Nummela, Olli 2006: Sosiaalinen osallistuminen ja koettu terveys ikääntyvässä Päijät-Hämeen väestössä. Kansanterveyslehti 2006 (2). 16–17.
- Palvelutalo Satakieli. Toimintakertomus 2007. Lappeenranta.
- Pierce, Doris 2003: Occupation by Design. Building Therapeutic Power. Philadelphia: F.A. Davis company.
- Rankanen, Mimmu 2007: Taideterapiassa vaikuttavia ydinprosesseja. Teoksessa Hentinen, Hanna – Mantere, Meri - Helka – Rankanen, Mimmu. Taideterapian perusteet. Hämeenlinna: Duodecim. 35–63.

- Seppänen, Loviisa 2008: Palvelutalo Satakielen johtaja. Lappeenranta. Haastattelu 19.10.
- Suomen MS-liitto ry. Verkkodokumentti. < <http://www.ms-liitto.fi/index.phtml?s=3> >. Luettu 14.4.2008.
- Tautz, H (ed.) 1998: The Seed is Sown, 10 Years of Arts in Hospital. The National Commission for Unesco of Slovenia, Austria, Germany and France.
- Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF 2004: Helsinki. Stakes, World Health Organization.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.
- Viitaniemi, Sakari 2008: Taidepiirin ohjaaja. Kuvataiteilija. Lappeenranta. Haastattelu 15.2.
- Viitaniemi, Sakari 2006. Muistio taidehankkeesta. Lappeenranta.
- Vilka, Hanna 2005: Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilka, Hanna 2007: Tutki ja havainnoi. 1.– 2. painos. Helsinki: Tammi.

Taulukossa 1 on esitelty henkilöiden välinen perustava vuorovaikutus- kuvauskohteen alle sijoittuvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet.

Kunnioitus ja lämpö ihmissuhteissa	X	Huomaavaisuuden ja arvostuksen osoittaminen ja niihin vastaaminen asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.
Arvonanto ihmissuhteissa	X	Tyytyväisyyden ja kiitollisuuden osoittaminen ja niihin vastaaminen asiayhteyteen ja soisaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla
Suvaitsevaisuus ihmissuhteissa	X	Käyttäytymisen ymmärtämisen ja hyväksymisen osoittaminen ja niihin vastaaminen asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.
Kritiikki ihmissuhteissa	X	Suoraan tai epäsuorasti ilmaistujen mielipide-erojen tai erimielisyyksien esittäminen ja niihin vastaaminen asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.
Sosiaaliset vihjeet ihmissuhteissa		Sopivien merkkien ja vihjeiden anataminen ja niihin reagoiminen sosiaalisessa kanssakäymisessä
Fyysinen kontakti ihmissuhteissa		Fyysisen kontaktin luominen toiseen ihmiseen ja siihen vastaaminen asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.

TAULUKKO1. Henkilöiden välinen perustava vuorovaikutus- kuvauskohteen alle sijoittuvat yksityiskohtaisemman kuvauskohteet. (ICF 2004: 157.)

Taulukossa 2 on esitelty kuvauskohteen henkilöiden välinen monimuotoinen vuorovaikutus alle kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet.

Ihmissuhteiden luominen	X	Vuorovaikutussuhteiden aloittaminen ja ylläpitäminen joko lyhyen tai pitkän aikaa asiayhteyteen tai sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla, kuten itsensä esitleminen muille, ystävyys ja ammatillisten suhteiden hankkiminen ja vakiinnuttaminen, sellaisen ihmissuhteen aloittaminen, josta voi tulla pysyvä, romanttinen tai intiimi.
Ihmissuhteiden päättäminen		Vuorovaikutussuhteen päättäminen asiayhteyteen tai sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla, kuten tilapäisen ihmissuhteen päättäminen vierailun loputtua, pitkäaikaisen ystävyysuhteen päättäminen muualle muuttamisen yhteydessä tai suhteen päättäminen työtovereihin, virkatovereihin ja palveluiden järjestäjiin sekä romanttisen tai intiimin ihmissuhteen päätyminen.
Käyttäytymisen säätely vuorovaikutussuhteessa	X	Tunteiden ja mielihohteiden sekä kielellisen ja fyysisen aggressiivisuuden säätely vuorovaikutussuhteissa toisiin henkilöihin asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.
Sosiaalisten sääntöjen mukainen vuorovaikutus	X	Toimiminen itsenäisesti sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa ja oman roolin, aseman tai muun sosiaalisen statuksen edellyttämien sosiaalisten sopimusten noudattaminen vuorovaikutuksessa toisten kanssa.
Sosiaalisen tilan säilyttäminen	X	Itsen ja muiden välisen etäisyyden tiedostaminen ja säilyttäminen asia- ja kulttuuriyhteyteen sekä sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.

TAULUKKO2. Henkilöiden välinen monimuotoinen vuorovaikutus- kuvauskohteen alle kuuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. (ICF 2004: 158).

Henkilöiden välinen erityinen vuorovaikutus kuvauskohteen alle kuuluvat taulukossa 3 esitellyt yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet.

Yhteydenpito vieraisiin henkilöihin	X	Väliaikaisen kontaktin tai yhteyden ottaminen vieraisiin henkilöihin erityisiä tarkoituksia varten, kuten tietä kysyttäessä tai ostoksia tehtäessä.
Muodolliset ihmissuhteet		Eritysten muodollisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitämien, kuten suhteet työnantajiin, ammatti-ihmisiin ja palveluntuottajiin
Yhteydenpito auktoriteetteihin		Muodollisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, joilla on vaikutusvaltaa tai korkeampi asema tai arvovaltaa omaan sosiaaliseen asemaan verrattuna, kuten työnantajaan
Yhteydenpito alaisiin		Muodollisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, joilla on alemoi asema tai vähemmän arvovaltaa omaan sosiaaliseen asemaan verrattuna, kuten työntekijään tai apulaiseen.
Yhteydenpito tasavertaisessa asemassa oleviin henkilöihin		Muodollisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, jotka ovat tasa-arvoisessa auktoriteetti-, vaikutusvalta- tai arvoasemassa verrattuna omaan sosiaaliseen asemaan
Vapaamuotoiset sosiaaliset ihmissuhteet	X	Sellaisten ihmissuhteiden solmiminen, kuten satunnainen suhde samassa yhteisössä tai talossa asuviin ihmisiin tai työ-, opiskelu- ja leikkitovereihin tai sanalaisen taustan omaaviin henkilöihin.
Vapaamuotoiset ystävyysuhteet	X	Sellaisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen, joita luonnehtivat molemminpuolinen arvostus ja yhteiset mielenkiinnonkohteet.
Vapaamuotoiset naapurussuhteet	X	Vapaamuotoisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen naapurustossa tai läheisillä asuinalueilla asuviin henkilöihin.
Vapaamuotoiset tuttavuusuhdet		Vapaamuotoisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, jotka tuntee, mutta jotka eivät ole läheisiä tuttavuuksia.
Vapaamuotoiset ihmissuhteet samassa talossa asuvien kanssa	X	Vapaamuotoisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, missä tahansa tarkoituksessa, samassa omistus- tai vuokratilassa tai muussa asumuksessa asuviin henkilöihin.
Vapaamuotoiset ihmissuhteet ikätoverien kanssa		Vapaamuotoisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilöihin, jotka ovat samanikäisiä ja joilla on jokin yhteinen harrastus tai muu yhteinen piirre.
Perhesuhteet	X	Sukulaissuhteiden luominen ja ylläpitäminen, kuten ydinperheessä, laajennetussa perheessä, kasvatus- tai adoptioperheessä ja ottolapsi- ottovanhemmat suhteessa sekä kaukaisemmissa sukulaissuhteissa, kuten suhteissa pikkuserkkuihin tai holhoojiin.
Vanhemman suhde lapseen	X	Vanhemmaksi tuleminen ja vanhempana oleminen sekä biologisesti että adoption kautta, kuten lapsen saaminen ja lapsen suhteessa oleminen tai vanhemmuussuhteen luominen ja ylläpitäminen adoptiolapsen ja fyysisen, henkisen ja emotionaalisen huolenpidon antaminen biologiselle tai adoptiolapselle
Lapsen suhde vanhempaan		Suhteiden luominen ja ylläpitäminen omiin vanhempiin, kuten vanhempien totteleminen lapsena tai vanhemmista huolehtiminen aikuisena.
Sisarussuhteet	X	Sisarussuhteiden luominen ja ylläpitäminen niiden henkilöiden välillä, joilla syntyperän, adoption tai avioliiton perusteella on yksi yhteinen vanhempi tai yhteiset vanhemmat.

Laajennetun perheen sisäiset suhteet	X	Perhesuhteiden luominen ja ylläpitäminen henkilön laajennetun perheen jäsenten välillä, kuten serkut, tädit ja sedät sekä isovanhemmat.
Intiimit ihmissuhteet		Läheisten tai romanttisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen sellaisten henkilöiden välillä, kuten aviovaimo ja aviomies, rakastavaiset tai seksuaalikumppanit.
Romanttiset suhteet		Sellaisen ihmissuhteen luominen ja ylläpitäminen, joka perustuu emotionaaliseen ja fyysiseen vetovoimaan ja joka saattaa johtaa pitkäaikaiseen intiimiin suhteeseen.
Puolisosuhteet		Luonteeltaan laillisen intiimin ihmissuhteen luominen ja ylläpitäminen, kuten avioliitto, mukaan lukien kihlattuna, laillisena aviovaimona tai aviomiehenä tai avopuolisona oleminen.
Seksuaalisuhteet		Luonteeltaan seksuaalisen suhteen luominen ja ylläpitäminen aviopuolisoon tai muuhun henkilöön.

TAULUKKO3. Henkilöiden välinen erityinen vuorovaikutus kuvauskohteen alle luuluvat yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. (ICF 2004: 159 – 161.)

Pääluokkaan 9: yhteisöllinen, sosiaalinen ja kansalaiselämä kuuluvat laajemmat kuvauskohteet, joita ovat yhteisöllinen elämä ja virkistäytyminen ja vapaa-aika ovat kuvattu taulukossa 4.

Yhteisöllinen elämä		Osallistuminen yhteisöllisen, sosiaalisen elämän kaikkiin muotoihin, kuten toimintaan hyväntekeväisyysjärjestöissä tai kerhoissa tai ammatimaisissa sosiaalisissa järjestöissä
Epäviralliset yhdistykset		Osallistuminen yhteisä mielenkiinnon kohteita jakavien henkilöiden järjestämiin sosiaalisiin tai yhteisöllisiin yhdistyksiin, kuten paikalliset sosiaaliset kerhot tai etninen ryhmätoiminta.
Viralliset yhdistykset		Osallistuminen ammatilliseen tai muuhun valikoituneeseen sosiaaliseen ryhmätoimintaan, kuten lakimiesten, lääkäreiden tai muiden akateemisten henkilöiden yhdistyksiin
Juhlallisuudet		Osallistuminen ei- uskonnollisiin menoihin tai sosiaalisiin juhlallisuuksiin, kuten vihkiminen, hautajaiset tai siirtymäriittijuhlat
Virkistäytyminen ja vapaa-aika	X	Osallistuminen leikki-, virkistys- tai muuhun vapaa-ajan toimintaan, kuten epäviralliset tai järjestetyt pelit ja urheilu, kuntoliikunta- ja rentoutumisohjelmat, huvielämä tai ajanvietteet, taidegallerioissa, museoissa, elokuvissa tai teattereissa käynnit; osallistuminen taide- tai käsityötoimintaan tai harrastuksiin, lukuharrastus, soittimien soittaminen; nähtävyyksiin tutustuminen, turismi ja huvimatkailu.
Peli ja leikki		Osallistuminen sääntöpeleihin tai epämuodollisiin tai vapaamuotoisiin peleihin, kuten shakinpeluu, korttipelit tai lasten leikit
Urheilu		Osallistuminen kilpailuihin ja vapaamuotoisiin tai virallisesti järjestettyihin peleihin tai urheilutapahtumiin, joihin voi osallistua yksin tai ryhmässä, kuten keilailu, voimistelu ja jalkapallo.
Taiteet ja kulttuuri	X	Taide- tai kulttuuritapahtumiin osallistuminen tai niiden arvostaminen, kuten teatterissa, elokuvissa, museossa tai taidegalleriassa käyminen tai teatterissa näytteleminen, vapaa-ajan lukeminen tai musiikki-instrumentin soittaminen.
Taide- ja käsityöt		Osallistuminen käsitöihin, kuten savenväläntä tai kutominen.
Harrastukset	X	Osallistuminen vapaa-ajan harrastuksiin, kuten postimerkkien, kolikoiden ja antiikin keräily.
Sosiaalinen kanssakäyminen	X	Osallistuminen epävirallisiin tai satunnaisiin tapaamisiin muiden ihmisten kanssa, kuten ystävien tai sukulaisten tapaaminen tai epäviralliset tapaamiset julkisilla paikoilla.

TAULUKKO4. Pääluokka 9:n kuuluvat laajemmat ja yksityiskohtaisemmat kuvauskohteet. (ICF 2004:166 – 168)

HAASTATTELUKYSYMYKSET

- 1) Kauanko olet asunut Satakielessä?
- 2) Mikä sai sinut alun perin lähtemään taidepiiriin mukaan?
- 3) Onko sinulla aiempaa taiteenharrastajan taustaa?
- 4) Tunsitko muut osallistujat aiemmin?
- 5) Olitteko olleet tekemisissä vapaa-aikana?
- 6) Miten kuvailisit vuorovaikutusta taidepiiriläisten kesken vapaa-aikana?
- 7) Miten taidepiiri on ollut mukana talon yhteisissä keskusteluissa?
- 8) Miten asukkaat , jotka eivät itse osallistu taidepiiriin ovat kiinnostuneita siihen liittyvistä asioista?
- 9) Koetko, että toisia asukkaita on nyt helpompi lähestyä kuin aiemmin?
- 10) Miten luonnehtisit taidepiirin ilmapiiriä ja yhteishenkeä?
- 11) Miten koit omien teosten asettamisen näytille?
- 12) Saitko näyttelystä palautetta omista töistäsi?
- 13) Keskustelitko vierailijoiden kanssa teoksista?
- 14) Minkälaista palautetta olet saanut teoksistasi taidepiirissä tai sen ulkopuolella?
- 15) Tuntuuko sinusta, että taidepiirissä käyminen on jollakin tavalla vaikuttanut hyvinvointiisi? Miten se näkyy?
- 16) Miten omaisesi/ystäväsi/lähipiirisi ovat suhtautuneet taidepiiriin?
- 17) Miten taidepiiriin osallistuminen on vaikuttanut kiinnostukseesi taidetapahtumia kohtaan?

- 18) Miten taidepiiriin osallistuminen on vaikuttanut asioimiseesi talon ulkopuolella?
- 19) Miten taidepiiriin osallistuminen on vaikuttanut harrastuksiisi? (harrastatko esimerkiksi kuvataiteita myös ryhmän ulkopuolella?)
- 20) Onko arvostuksesi taidetta tai taiteilijoita kohtaan muuttunut taidepiirin myötä?
- 21) Jos taidepiirin toiminta loppuisi, etsisitkö tilalle vastaavanlaisen harrastuksen?
- 22) Mitä olet saanut taidepiirin osallistumisen kautta?
- 23) Mikä on ollut mieleenpainuvuin hetki taidepiiriin kolmevuotisen historian aikana?